

AZ EURÓPAI UNIÓ NÉGY SZABADSÁGA

AZ EU3DOMS PROJEKT TANULMÁNYA

Vita az Európai Unió négy szabadságának jövőjéről,
„EU3doms” az Európa a Polgárokért Program által támogatva

A „Vita az Európai Unió négy szabadságának jövőjéről (EU3doms)” cím alatt futó projektet az Európa a Polgárokért Program finanszírozta 2016 novembere és 2017 novembere között. Hévíz Város Önkormányzata, mint fő kedvezményezett vezette a projektet Lendva Város Önkormányzata (Szlovénia), Hargita Megye Tanácsa (Románia), Belgrade Open School (Szerbia) és Foster Europe (Ausztria) partnerek közreműködésével.

fostereuropa
Foundation for strong
European Regions

www.eu3doms.eu

facebook.com/eu3doms

2017 november

Co-funded by the
Europe for Citizens Programme
of the European Union

BEVEZETŐ

Mindenki ismeri az Európai Unió négy alapszabadságát. De valóban tisztában vagyunk velük? A négy szabadságra és az európai polgárságra gyakran csupán elvont fogalmakként gondolunk, ahelyett, hogy valódi jogokként tekintenénk rájuk. Holott, mindennapi életünk részei. Egy uniós tagállam polgáráként egyben európai polgárok is vagyunk, élve a személyek, áruk, tőke és szolgáltatások szabad mozgásának lehetőségével és néhány különleges joggal. Választhatunk és jelöltként is indulhatunk az Európai Parlamenti választásokon. Az EU-n kívül bármelyik uniós tagállam külképviseletén jogosultak vagyunk a védelemre, ha az adott helyen nincs az állampolgárságunk szerinti képviselő. Francia sajtót vásárolhatunk a boltban. Olaszországba útlevél nélkül utazhatunk nyaralni. Az Európai Egészségbiztosítási Kártyánkkal külföldön is ellátást kapunk szükség esetén. Az alapszabadságoknak köszönhetően egyetemre járhatunk Hollandiában, bankszámlát nyithatunk Spanyolországban. Mindezt könnyedén, akadályok nélkül.

Magától értetődő dolgok ezek? Talán. Azonban ez nem volt ennyire természetes a nagyszüleinknek, az EU-n kívül élőknek pedig ma sem feltétlenül az. Az európai polgárság és a négy szabadság soha azelőtt nem tapasztalt kényelmet hozott: az országhatárainkon kívül is tartozunk valahova. Ennek köszönhetően bárhol is járunk az EU-ban, az majdnem olyan, mintha otthon lennénk.

Ebben a rövid kiadványban összefoglaljuk, hogy mit is jelent számunkra az európai polgárság és a négy szabadság. Bemutatjuk a kialakulásukat és a fejlődésüket, és azt is, hogy milyen kihívásokkal kell ma szembenézniük. Külön figyelmet fordítottunk olyan kérdésekre, melyek az EU3doms városait is érintik, legyen szó munkaerőhiányról, külföldi tőkebefektetésről vagy határellenőrzésekről. Néhány érdekes statisztikát is mutatunk a kereskedelmi és turisztikai tendenciákról, a felsőoktatásban dolgozókról és a külföldi munkavállalókról. A projekt során végzett online felmérés eredményeit is bemutatjuk, mely azt vizsgálta, hol hogyan látják az EU négy szabadságát.

A kiadvány célja, hogy megalapozza az Uniós tagságban rejlő, eddig kiaknázatlan lehetőségekről és a lehetséges fejlesztésekről szóló egyeztetéseket. Döntéshozóknak, vállalkozóknak és állampolgároknak egyaránt szól. Szeretnénk mindenkit ellátni megfelelő információkkal a jogokat és lehetőségeket illetően, és szeretnénk mindenkit bevonni egy közös gondolkodási folyamatba: az EU szabadságai településeink és városaink életét is jobbá tehetik. Használjuk őket okosan!

Minden EU3doms projekt partner fotó, kollázs és videó versenyt hirdetett a projekt elején. A műveknek az Európai Unió négy szabadságát kellett ábrázolniuk. Néhányat a legjobb munkákból a kiadványban is bemutatunk illusztrációképpen arról, hogyan gondolkodnak és miként élik meg a diákok a négy szabadságjogot.

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezető	3
Tartalomjegyzék	4
Az Európai Polgárság	5
Mit jelent az európai polgárság?	5
Milyen jogaid vannak uniós polgárként?	5
Hogy sikerült mindezt elérni? – Egy kis történelem	8
Milyen kihívásokkal szembesül az Európai Polgárság?	10
Hogyan lehetsz részese az európai politikának, hogyan alakíthatod az EU politikai napirendjét?	12
Aktív polgárság az EU programjain keresztül	14
Hol tájékozódhatsz a jogaidról és az európai polgárságról?	15
Hogy néz ki az egész a gyakorlatban? – Ismerd meg Anat és Tomot, két európai fiatal	16
A személyek szabad mozgása	18
Bevezetés	18
Fejlődés	18
A gyakorlatban	19
Gyakorold a jogaidat – a SOLVIT példái	21
Érdekes számok	21
Kihívások	25
Az áruk szabad áramlása	30
Fejlődés	30
A gyakorlatban	30
Érdekes számok	32
Kihívások	34
A tőke és a fizetési műveletek szabad áramlása	36
Fejlődés	36
A gyakorlatban	36
Érdekes mutatószámok	38
Kihívások	39
A turizmus, mint lehetséges kitörési pont	40
Szolgáltatások szabad mozgása	42
Bevezetés	42
Fejlődési folyamat	42
A gyakorlatban	43
Érdekes számok	47
Kihívások	48
Forrásjegyzék	49
Hasznos linkek	53

AZ EURÓPAI POLGÁRSÁG

Mit jelent az európai polgárság?

Az EU 28 tagországának minden állampolgára egyben az Unió állampolgára is. **Az uniós polgárság nem helyettesítője a nemzeti állampolgárságnak** – mivel senki nem lehet az EU polgára anélkül, hogy az egyik tagállamnak ne lenne az állampolgára -, **azonban kiegészíti azt számos speciális joggal.**¹ Ezek a jogok befolyást gyakorolnak az európai polgárok mindennapi életére, így amikor egy másik tagállamban tanulsz, dolgozol, házasodsz, szavazol, utazol, vagy akár egy másik tagországban alapított cégtől vásárolsz online, teljes mértékben az uniós jogaidat élvezed.

1. **Kép:** Az uniós polgárság és a koncepciójába foglalt szabadság inspirálta a Lendva városa által második helyezésben részesített pályamunkát (a képet Ajla Rizvanovic szerkesztette)

Milyen jogaid vannak uniós polgárként? ²

1. **Nem érhet diszkrimináció nemzetiségi alapon;**
2. **Az EU-n belül szabadon mozoghatsz és tartózkodhatsz:** Erről a jogodról *A személyek szabad mozgása* c. fejezetben olvashatsz többet.
3. **Szavazhatsz és jelöltetheted magad a lakóhelyed szerinti tagállam európai parlamenti, valamint helyhatósági választásain,** ugyanolyan feltételekkel, mint az adott tagállam állampolgárai: Az állampolgárok 5 évente választanak új képviselőket az Európai Parlamentbe, amely érdekeiket képviseli az uniós döntéshozatalban.

¹ Az Európai Unió Szerb Köztársaságra delegált küldöttsége (2013). EU Citizenship First 20 Year, [on-line], elérhetőség: <https://europa.rs/images/publikacije/12-EU-Citizenship-Brochure.pdf> [letöltés ideje: 2017. március 4.]

² Az Európai Unió működéséről szóló szerződés 20. cikke, Elérhetőség: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=hu> [letöltés ideje: 2017. március 4.]

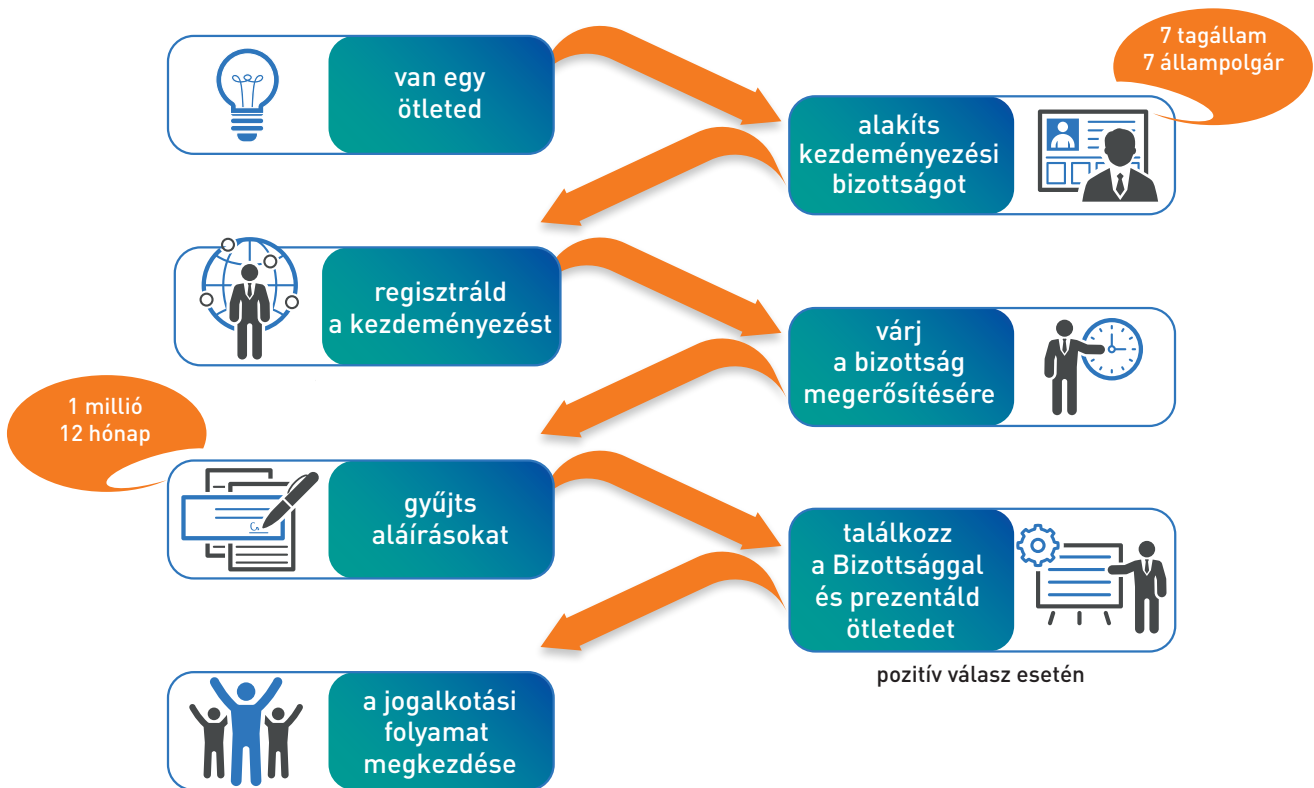
4. Amennyiben egy EU-n kívüli államban nincs az országodnak nagykövetsége vagy konzulátusa, bármely másik EU-s ország képviselőjéhez fordulhatsz védelemért. Ez azt jelenti, hogy ugyanazon feltételek mentén nyújtanak segítséget baleset, betegség, halál, letartóztatás, erőszakos bűncselekmény, hazatelepítés, vagy bármely más szituáció esetén, mintha a választott másik tagország állampolgára lennél.
5. Lehetőséged van az Európai Parlamenthez petíciót benyújtani az Unió tevékenységével kapcsolatos ügyekben, amennyiben az közvetlen módon érint ³, valamint panasszal fordulhatsz az Európai Ombudsmanhoz az EU intézményeivel és szerveivel kapcsolatban ⁴;
6. Egyenlő hozzáféréssel rendelkezel az EU Közszolgálatához, (azaz az uniós intézmények - a Bizottság, a Miniszterek Tanácsa, az Európai Tanács és az Európai Parlament - személyzetéhez), valamint jogod van a hivatalos nyelvek valamelyikén az Unió bármely intézményéhez fordulni, és ugyanazon a nyelven választ kapni. Ezen felül az uniós jogszabályok mind a 24 hivatalos nyelven elérhetőek kell legyenek, valamint jogod van a hivatalos nyelvek valamelyikén az Unió bármely intézményéhez fordulni, és ugyanazon a nyelven választ kapni. Ez biztosítja, hogy mindenki által követhető és elérhető legyen a Parlament munkája.
7. Elérhetőek számodra az EU minden intézményének, szervének, hivatalának és ügynökségének dokumentumai, kivéve az Európai Unió Bíróságát, az Európai Központi Bankot és az Európai Befektetési Bankot. Elérhetőek számodra az EU minden intézményének, szervének, hivatalának és ügynökségének dokumentumai, kivéve az Európai Unió Bíróságát, az Európai Központi Bankot és az Európai Befektetési Bankot. Abban az esetben, ha egy konkrét uniós jogalkotási javaslatához szeretnél hozzáférni, rákereshetsz az *EUR-Lex adatbázisban*, és figyelemmel követheted alakulását a felterjesztéstől a jogszabályalkotásig.
8. Támogathatsz vagy akár szervezhetsz is polgári kezdeményezést más uniós polgárokkal együtt, hogy új uniós jogszabályok szülessenek.

Mit kell tenned egy sikeres Európai Polgári Kezdeményezéshez (EPK)?

Amennyiben egy olyan európai jelentőségű problémával találkozol, amely uniós szintű megoldást igényel, ezzel a módszerrel felkérheted az Európai Bizottságot egy új uniós jogalkotási javaslat kezdeményezésére. A regisztrációtól számított egy éven belül gyűjts össze legalább 1 millió aláírást minimum hét különböző uniós tagország állampolgáraitól, akik egyetértenek a kezdeményezéssel. Mind a hét tagállamban meghatározott számú aláírás összegyűjtése szükséges. Polgári kezdeményezés bármely olyan területen lehetséges, ahol a Bizottság jogalkotási javaslattal élhet például a környezet, a mezőgazdaság, a közlekedés vagy a közegészségügy témakörében. Annak érdekében, hogy a kezdeményezést nyilvántartásba vegyék, létre kell hozni egy „kezdeményezési bizottságot”, amely legalább hét uniós polgárból áll, akik minimum hét különböző tagállamból származnak. A kezdeményezési bizottság tagjainak olyan uniós állampolgároknak kell lenniük, akik elég idősek ahhoz, hogy az európai parlamenti választásokon szavazzanak (18 év, kivéve Ausztriában, ahol 16 év). Mielőtt az aláírásgyűjtés megkezdődne, a bizottságnak regisztrálnia kell a kezdeményezést a weboldalon. A regisztrációra érkező megerősítéstől számítva egy év áll rendelkezésre az aláírásgyűjtésre. Ha sikerül összegyűjteni a megfelelő számú aláírást, a kezdeményezők három hónapon belül találkoznak a Bizottsággal, és nyilvánosan prezentálhatják elképzelésüket az Európai Parlamentben. A Bizottság ezután hivatalos választ fogad el. Amennyiben ez pozitív, elindul a rendes jogalkotási folyamat.

³ A felterjesztés folyamatának részleteiről itt tájékozódhatsz: <https://petiport.secure.europarl.europa.eu/petitions/hu/home>

⁴ Az Európai Ombudsmanról itt olvashatsz részleteket: <https://www.ombudsman.europa.eu/hu/home.faces>

2. kép: Az Európai Polgári Kezdeményezés

Forrás: saját ábra

Hány kezdeményezésnek sikerült eddig a szükséges aláírást összegyűjteni és minden kritériumot teljesíteni?

Eddig az alábbi három kezdeményezés gyűjtött megfelelő számú aláírást:

- A „*Right2Water*” volt az első Európai Polgári Kezdeményezés, amelyet benyújtottak az Európai Bizottsághoz, 2013 decemberében. A kezdeményezés létrehozói felkérték a Bizottságot egy olyan jogszabály indítványozására, amely az Egyesült Nemzetek Szövetsége által elismert vízhez és higiéniához való emberi jogot végrehajtja. További céljuk volt, hogy a Bizottság elősegítse a víz- és szennyvízelvezetés mindenki számára alapvető közszolgáltatássá válását. A Bizottság 19/03/2014-es Közleményében intézkedéseket fogadott el válaszul a kezdeményezés céljaira, miszerint „Minden embernek joga van a vízhez és a megfelelő higiéniés körülményekhez! A Víz közjó, nem árucikk!”⁵
- Az „*On of Us*” kezdeményezést 1,9 millió európai polgár támogatta azzal a céllal, hogy „az emberi méltóság, az élethez való jog és minden ember integritásának jogi védelme megvalósuljon a fogantatás pillanatától kezdve az EU hatáskörébe tartozó olyan területeken, ahol a védelem kérdése kiemelt fontossággal bír.” A Bizottság válaszul kiadta a 28/05/2014 Közleményt, azonban a kezdeményezést nem fogadták el.⁶

⁵ A kezdeményezésről és a következményeiről itt olvashatsz bővebben: <http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/welcome?lg=hu>

⁶ A kezdeményezésről és következményeiről itt olvashatsz bővebben: <http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/initiatives/successful/details/2012/000005/hu>

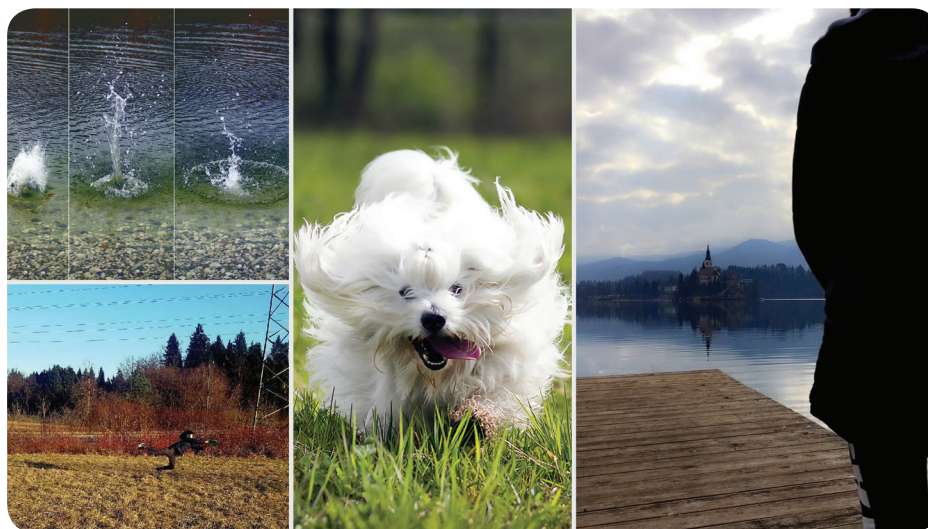
- A „**Stop Vivisection**” kezdeményezés során több mint 1.150.000 érvényes aláírás gyűlt össze annak érdekében, hogy az orvosbiológiai és toxikológiai kutatásokban paradigmaváltás következzen be. 2015 márciusában nyújtották be a kezdeményezést, melynek célja a tudományos célokra használt állatok védelméről szóló 2010/63/EU irányelv hatályon kívül helyezése és egy új javaslat előterjesztése volt. Válaszul, a Bizottság a 03/06/2015-ös Közleményében kijelentette, hogy bár egyetért az állatkísérletek fokozatos megszüntetésével Európában, e célkitűzés megvalósítását más módszerrel képzei el, mint a polgári kezdeményezés. Így nem helyezte hatályon kívül az irányelvet és nem javasolta új jogszabályi keret elfogadását.⁷

Hogy sikerült mindezt elérni? – Egy kis történelem

A tagországok állampolgárainak jogai és kötelezettségei fokozatosan növekedtek az EU-ban, olyan mérföldkövekkel, mint például a mozgás szabadsága (1957 óta) vagy a közvetlen szavazati jog az Európai Parlamenti választásokon (1979 óta).

Azonban **1993. november 1-je** után – a **Maastrichti szerződés** életbe lépése óta – beszélhetünk arról az új jogi státuszról, amelyet „**Európai Unió polgárságának**” hívnak. Ez volt az első és azóta is példa nélküli. Ez volt az első, és azóta is példa nélkül álló lehetőség, hiszen nincs más állampolgárság a világon, amelynek birtokában olyan nemzetek fölött álló jogok is megilletnek, amelyek által aktívan részt vehetsz a nemzetállamokon átívelő törvényhozás alakításában.⁸

Mivel az Európai Unióban minden egyént megillető jogok különböző formában kerültek bevezetésre, valamint nem voltak érzékelhetőek és egyértelműek a polgárok számára, az EU úgy döntött, hogy egy egységes dokumentumban rögzíti az alapvető értékeket, valamint EU-ban védett polgári, politikai, gazdasági és szociális jogokat. Ez az **Európai Unió Alapjogi Chartája**, amely hat fő fejezetre bontható: Méltóság, Szabadság, Egyenlőség, Szolidaritás, Polgári jogok és Igazságszolgáltatás. A Chartát a Lisszaboni Szerződés valamennyi állampolgár jogainak jogilag kötelező érvényű garántálójaként ismerteti el. Ezáltal a Lisszaboni Szerződés életbe lépésekor, 2009 decemberében, az EU Szerződések részévé vált.⁹

3. Kép: A szabadság pillanatai: a fotók Horvátországban, Szlovéniában és Magyarországon készültek, bemutatva az uniós polgárság nyújtotta lehetőségeket (a képet Katja Intihar szerkesztette)

⁷ A kezdeményezésről és következményeiről itt olvashatsz bővebben: <http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/initiatives/successful/details/2012/000007/hu>

⁸ Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (2015). Európai útlevél az aktív polgári szerepvállaláshoz, [on-line], Elérhetőség: <http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/qe-04-15-149-hu-n.pdf> [letöltés ideje: 2017. március 6.]

⁹ Pascal Fontaine (2014). Európa 12 leckében, az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxemburg

A **Lisszaboni Szerződés** hozzájárult továbbá az uniós polgárság fogalmának megerősítéséhez, mellyel közelebb hozta az Uniót polgáraihoz, valamint elősegítette az aktív vitát Európa-szerte az alábbi módokon:

- Az európai polgárok számára egy új részvételi lehetőséget - a már fent említett **Polgári Kezdeményezést** - vezetett be, azzal a céllal, hogy közügyekkel kapcsolatos nyilvános vitákon való részvételre biztassa az állampolgárokat az Európa-szerte fontos kérdésekben;
- Az **Európai Parlament** – azaz az európai polgárok képviselete – **befolyásának kiterjesztésével** törekszik a részvételi demokrácia támogatására, hiszen nagyobb beleszólást enged az európai polgároknak az Unió döntéshozatali folyamatába;
- **Kibővítette az uniós intézmények dokumentumaihoz való hozzáférési jogot**, valamint nagyobb nyitottságot és átláthatóságot vár el az intézmények munkája során;
- Az állampolgári jogokat világosabb formában megújította.

4. Kép: Az európai polgárság számos eleme és az EU által elért eredmények a hévízi fotópályázat győztesének illusztrálásában (a képet Asperján Levente szerkesztette)

Milyen kihívásokkal szembesül az Európai Polgárság?

Annak ellenére, hogy számos szimbólum – úgy, mint az európai zászló, az euró, az európai himnusz (Beethoven Örömdája), az EU mottó („Egyesülve a sokféleségben”), az európai útlevél, az európai vezetői engedély és az Európa Nap (május 9.) –, emlékeztet minket a közös európai identitásra, az emberek nem érzik, hogy az Európai Unióhoz tartoznak. Ez a jelenség változhatna, **ha az uniós polgárok tisztában lennének azzal, hogy mit csinál az EU és miért.** Ennek egyik lehetséges módja az EU ügyeinek egyszerűbb és világosabb kommunikációja.

Az Európai Unió polgárainak ötévente van lehetősége új Európai Parlamentet választani. Azonban a **választásokon való részvétel évről-évre csökken.** 2014-ben volt a legalacsonyabb: 42,54%-os részvételi aránnyal. Azon okokat, amelyek miatt az emberek úgy döntöttek nem éri meg demokratikus jogukat gyakorolni, elemzésre várnak és amellet, hogy szükség van a tudatosság növelésére, új megközelítésekkel kell előállni.

A Lisszaboni Szerződés értelmében az európai polgároknak joga van minden uniós intézmény, szerv, iroda és ügynökség dokumentumainak nyilvános hozzáféréséhez. A gyakorlatban azonban a transzparencia sok esetben még mindig nem valósul meg. Tehát új szabályozásra lenne szükség, de az Európai Parlament és a Bizottság még nem jutottak kompromisszumra.¹⁰

Bár az **Európai Polgári Kezdeményezés** célja, hogy közelebb hozza a polgárokat az EU-hoz és támogassa a részvételi demokráciát, egyre kevesebben élnek ezzel a **lehetőséggel** és a **sikeres kezdeményezések alacsony aránya** is azt mutatja, hogy a rendszer nem működik olyan jól, mint ahogyan azt tervezték. Ennek hátterében meghúzódó okok között említhetjük a túl sok követelményt, a hosszú és végtelennek tűnő procedúrát, a Bizottság válaszáinak minőségét stb.¹¹

A 2010-es Európai Polgárságról szóló jelentés azt a következtetést vonta le, hogy **az uniós polgárok azért nem élnek a jogaikkal, mert nem ismerik azokat.**¹² Bár javult a tendencia, de 2015-ben az európaiak még mindig csak két ötöde (42%) tartja magát jól informálnak („nagyon jól informált” vagy „közepesen jól informált”) az európai polgári jogait illetően.¹³

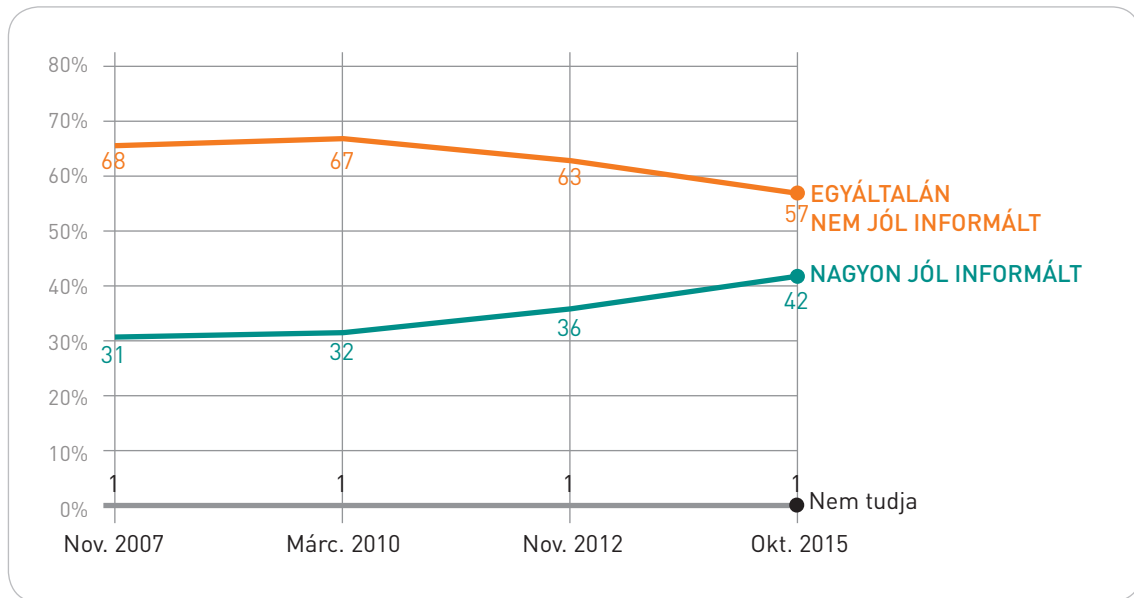
2017. június 9-én Nisben az Uniós szabadságok napján a résztvevők többek között a fiatalok döntéshozatali folyamatokban való részvételével is foglalkoztak, a témával kapcsolatos helyi, nemzeti és európai szinten felmerülő problémákat is megvitatták. Arra a következtetésre jutottak, hogy a magas munkanélküliségi ráta, az oktatási rendszer és a munkaerő-piaci igények közötti koordináció hiánya, az ifjúságpolitikában és a fiatalok támogatásában tapasztalható gyenge ágazatközi és regionális együttműködés, valamint az elhelyezkedési és karrierlehetőségekkel kapcsolatos ismeretek és információk hiánya kulcsfontosságú kérdés mind Szerbia, mind az EU régiói számára. Hangsúlyozták a fiatalok körében tapasztalt magas szintű apátiát és az érdeklődés hiányát – ennek következtében pedig a fiatalok alacsony részvételét a döntéshozatali folyamatokban. A nyugat-balkáni régió és Kelet-Európa országaiban az agyelszívás égető problémává vált, amelyet eddig nem sikerült hatékonyan kezelni.

¹⁰ Uniós Belső Politikák Főigazgatósága (2016). Openness, Transparency and the Right of Access to Documents in the EU, [on-line], Elérhetőség: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/556973/IPOL_IDA\(2016\)556973_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/556973/IPOL_IDA(2016)556973_EN.pdf) [letöltés ideje: 2017. március 4.]

¹¹ Európai Parlament (2015). Towards a revision of the European Citizens' Initiative?, [on-line], Elérhetőség: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/519240/IPOL_STU%282015%29519240_EN.pdf [letöltés ideje: 2017. március 10.]

¹² Európai Bizottság (2010). EU Citizenship Report 2010: Dismantling the obstacles to EU citizens' rights, [on-line], Elérhetőség: http://ec.europa.eu/justice/citizen/files/com_2010_603_en.pdf

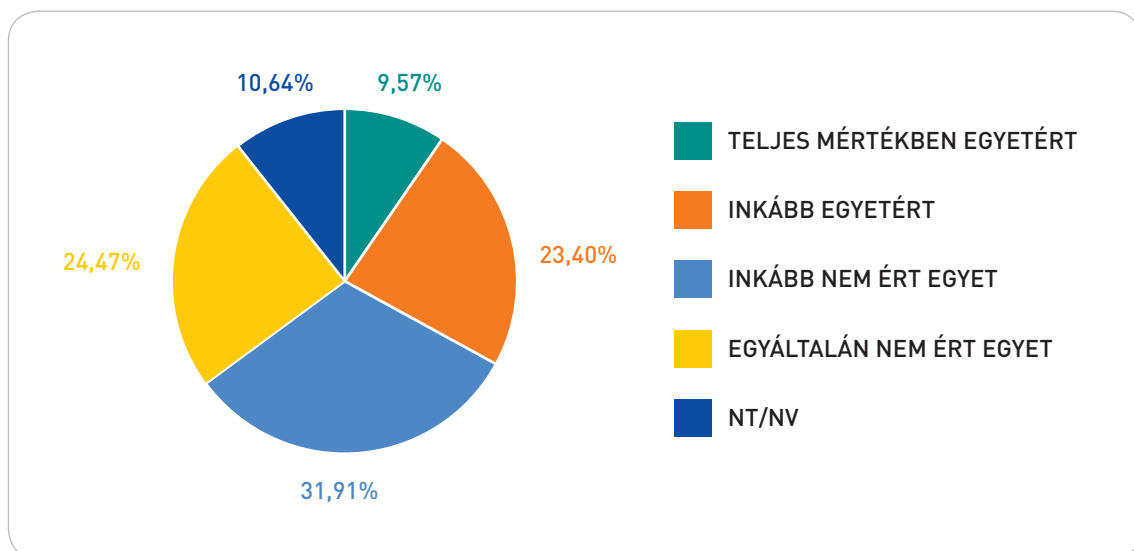
¹³ Európai Bizottság Jogérvényesülés és Fogyasztópolitikai Főigazgatóság (2016). Eurobarometer Jelentés, [on-line], Elérhetőség: http://ec.europa.eu/justice/citizen/document/files/2016-flash-eurobarometer-430-citizenship_en.pdf [letöltés ideje: 2017. március 10.]

1. ábra: „Mennyire jól informált az EU polgáraként az Önt illető jogokkal kapcsolatban?”

Forrás: Európai Bizottság

Felmérésünk szerint az európai polgárok úgy érzik, **nem tudják befolyásolni a túlbonyolított uniós politikát**, távol érzik magukat Brüsszeltől és az uniós intézményektől. A megkérdezettek kevesebb mint 33%-a érzi úgy, hogy számít a szava az Európai Unióban, míg 56% egyáltalán vagy inkább nem ért egyet ezzel az állítással.¹⁴ Ezt a jelenséget hívjuk **demokratikus deficitnek**.

2. ábra: „Számít a szavam az Európai Unióban”

Forrás: EU3doms kérdőív alapján

¹⁴ Az EU3doms c. projektben négy uniós (HU, RO, AT, SI) és egy tagjelölt ország (SRB) polgárai körében végeztünk felmérést európai uniós kérdésekkel kapcsolatos véleményükről. Az adatok a kérdőív alapján készített saját számítások eredményei.

Az EU-s intézményeknek és tagállamoknak egyaránt többet kell tenniük azért, hogy az emberek azt érezzék személyesen is részesei az EU döntéshozatalának, valamint azért, hogy helyreállítsák megbecsültségüket a bürokrácia és korrupció csökkentése révén.

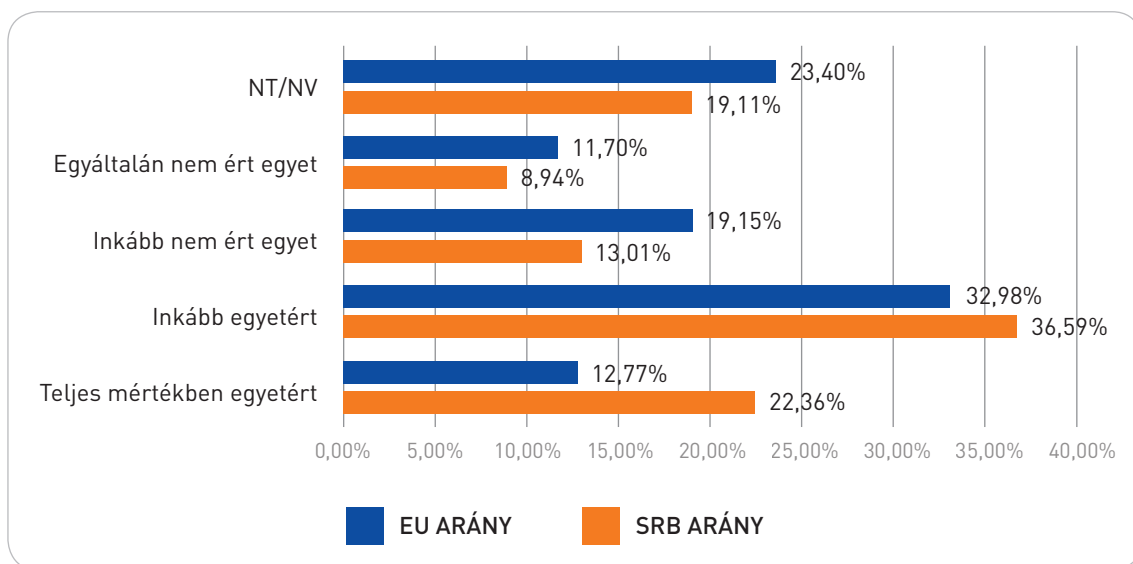
Annak érdekében, hogy a polgárok jogi ismerete javuljon, az EU számos programot vezetett be, mint például az Európa a Polgárokért Program, ezek azonban nem érnek el számottevően sok emberhez. Ezért a polgárok visszajelzései alapján, - amelyet a 2017-es Európai Polgárságról szóló jelentés foglal

össze - **a Bizottság információs és figyelemfelhívó kampányt hirdet Európa szerte az uniós polgári jogokról 2017-ben és 2018-ban.** A 2010-es jelentés már rámutatott, a 2017-es pedig megerősítette, hogy **lépéseket kell tenni az európai polgárok mindennapi életének egyszerűsítése érdekében,** hogy megszűnjön az alkalmazandó jogi előírások és a valóság között még mindig fennálló szakadék, különösen az országhatárokon átívelő helyzetekben.

A 2017 augusztus 21-i hévízi rendezvényen a panel beszélgetés résztvevői kiemelték, hogy ha a polgárok nincsenek tisztában az EU működésével, továbbá, ha az adott ország intézményi stabilitása elmarad a szükséges normáktól, és a polgárok nem ismerik az uniós programokat, az ország nem tudja kihasználni az EU adta előnyöket, nem tudja lekötni a rendelkezésre álló pénzügyi forrásokat.

Hogyan lehetsz részese az európai politikának, hogyan alakíthatod az EU politikai napirendjét?

Bár a megkérdezettek majdnem fele úgy érzi, tisztában van az uniós döntéshozatal befolyásolására alkalmas eszközökkel, nem árt ezeket átismételni, ezért a következő részben ezekkel fogunk foglalkozni. Érdekesség, hogy a megkérdezett szerb állampolgárok nagyobb arányban érzik úgy, hogy tisztában vannak az uniós döntéshozatal befolyásolására alkalmas eszközökkel, mint a felmérésben résztvevő négy uniós tagország (Magyarország, Ausztria, Szlovénia és Románia) állampolgárai.¹⁵

3. ábra: „Tisztában vagyok az uniós döntéshozatal befolyásolására alkalmas eszközökkel”

Forrás: EU3doms kérdőív alapján

¹⁵ Az EU3doms c. projektben négy uniós (HU, RO, AT, SI) és egy tagjelölt ország (SRB) polgárai körében végeztünk felmérést európai uniós kérdésekkel kapcsolatos véleményükről. Az adatok a kérdőív alapján készített saját számítások eredményei.

Az európai parlamenti választásokon való szavazás vagy jelöltként való indulás, petíció beadása és kezdeményezés indítványozása mellett még sokféleképpen befolyásolhatod az EU politikáját. Ismerj meg tehát néhány lehetőséget ezek közül:

- > **Csatlakozz online vitafórumokhoz**, amelyek Európa számára kulcsfontosságú témákat járnak körbe, és ahol vitázhatsz vagy kifejtheted véleményed például egy biztos vagy egy európai parlamenti képviselő blogján. Látogass el a <http://www.debatingeurope.eu/> honlapra, írd megjegyzést egy vitához vagy javasolj te egy vitatémát, amelyre uniós vezetők fognak válaszolni.
- > **Lépj kapcsolatba a Bizottsággal vagy a Parlamenttel** közvetlenül, online, vagy egy, a hazádban található irodájukon keresztül.¹⁶ Segítenek eligazodni az irányelvekkel és információkkal kapcsolatban, használd bátran szolgáltatásaikat és legyél tájékozott!
- > **Csatlakozz egy EP frakcióhoz, vagy vegyél részt munkájukban** (itt találod az Európai Parlament különböző politikai csoportjait: <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/en/20150201PVL00010/Organisation>)
- > **Oszd meg véleményed a „Your Voice in Europe” kezdeményezésen keresztül**, amelyet a Bizottság szervez. Az érdeklődő polgárok és érintettek megoszthatják nézeteiket nyílt konzultációk és nyilvános viták keretében, különböző szakpolitikai témákkal kapcsolatban – a mezőgazdaságtól a közlekedésig. Élj a lehetőséggel, vegyél részt a szakpolitikai és jogalkotási folyamatokban, még mielőtt a Bizottság véglegesíti indítványát. Feliratkozhat e-mailen, hogy értesülj a soron következő vitákról és meghívást kapj a hivatalos konzultációs folyamatokban való részvételre.¹⁷
- > **Emeld fel a hangod**, például az **Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB)** által szervezett alkalmakon. Az EGSZB mint a civil társadalom „hangja” mindent megtesz annak érdekében, hogy az európai civilek nézeteit, tapasztalatait és ötleteit meghallgassák és becsatornázzák. Ezért törekszik arra, hogy bevonja az európai polgárokat különböző látogatások, versenyek és más tevékenységek által. Például az EGSZB minden évben kiválaszt 33 iskolát a 28 tagországból és az öt tagjelölt országból, hogy részt vehessenek egy vitán, amely az Európa előtt álló kihívásokról szól. A YOUR EUROPE, YOUR SAY! 2017 témája a 60 éves Európa: Merre tovább? címmel, amelyet 2017 március végén tartottak.¹⁸
- > **Szólj bele!** Mondd el a véleményed a fiatalokat érintő legfontosabb kérdésekről politikusoknak és szakpolitikai döntéshozóknak! **Vegyél részt az EU és a fiatalok közötti Strukturált Párbeszédben!** A Strukturált Párbeszéd folyamatának célja az, hogy a fiatalok és a döntéshozók közösen megvitathassanak különböző témákat és az uniós ifjúságpolitika kialakítása során figyelembe vegyék a fiatalok véleményét és elképzeléseit.¹⁹
- > **Adj be egy projektet egyénileg vagy csapatban, hogy megnyerd az Európai Ifjúsági Nagy Károly Díjat!** 16 és 30 közötti fiatalok jelentkezését várják bármely tagországból, hogy megmutassák, hogyan vennék ki a részüket Európa fejlesztéséből. A projektek célja az európai és nemzetközi megértés elősegítése; a közös európai identitás

¹⁶ Pascal Fontaine (2014): Európa 12 leckében, az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxemburg

¹⁷ Még több információt és a következő nyilvános konzultációkról az alábbi linken találsz: https://ec.europa.eu/info/law/contribute-law-making_hu

¹⁸ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságról itt olvashatsz bővebben: <http://www.eesc.europa.eu/hu>

¹⁹ Szeretnél részt venni? Tudj meg még többet az alábbi linken, valamint további tájékoztatásért fordulj a hazádban működő nemzeti munkacsoportokhoz: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/opportunities-for-organisations/support-for-policy-reform/structured-dialogue_hu

és integráció támogatása; példaképek felmutatása az Európában élő fiatalok számára; valamint olyan jó gyakorlatok bemutatása, amelyben az európaiak együtt, egy közösségben élnek.²⁰

- > Az egyik legjobb módja, hogy betekints az EU döntéshozatali rendszerébe, ha **gyakornoknak jelentkezel az EU egyik intézményébe**. Alapképzéses, mesterszakos vagy posztgraduális képzésben veszel részt? Ha igen, számos lehetőség van, hogy 3 héttől akár 5 hónapig terjedő időszakra gyakornok legyél az EU egyik intézményében Brüsszelben, Strasbourgban vagy Luxembourgban. Nézd meg az ajánlatokat itt: https://europa.eu/european-union/about-eu/working/graduates_hu

Aktív polgárság az EU programjain keresztül

A következőkben bemutatunk néhány példát az EU-szerte elérhető programok közül, amelyek az aktív európai polgárságot támogatják:

Az Európa a Polgárokért Program olyan kezdeményezéseket támogat, amelyek az alábbi két általános célt szolgálják:

- Hozzájárulnak, hogy a polgárok szélesebb ismeretekkel rendelkezzenek az EU-ról, annak történelméről és sokszínűségéről;
- Elősegítik az európai polgárságot, valamint a polgári és demokratikus részvétel feltételeit uniós szinten.

A 2014–2020 közti időszak költségvetése 185.468.000 euró, amelyet a program alábbi két fő prioritása közül az egyiket megcélzó projektek között osztanak meg: európai emlékezetpolitika vagy demokratikus szerepvállalás és polgári részvétel.²¹

Az Erasmus+ az oktatás, képzés, ifjúság és sport támogatását célzó program 2014–2020 között. Az EU egyik legsikeresebb programja, hiszen európaiak millióinak kínál lehetőséget, hogy külföldön tanuljanak, képezzék magukat, tapasztalatot gyűjtsenek vagy önkénteskedjenek. Bár nem közvetlenül fókuszál az európai polgárságra, de egy jó alapot biztosít a szabad mozgás jogának népszerűsítéséhez.²² A személyek szabad mozgása c. fejezetben még több információt találsz erről a lehetőségről.

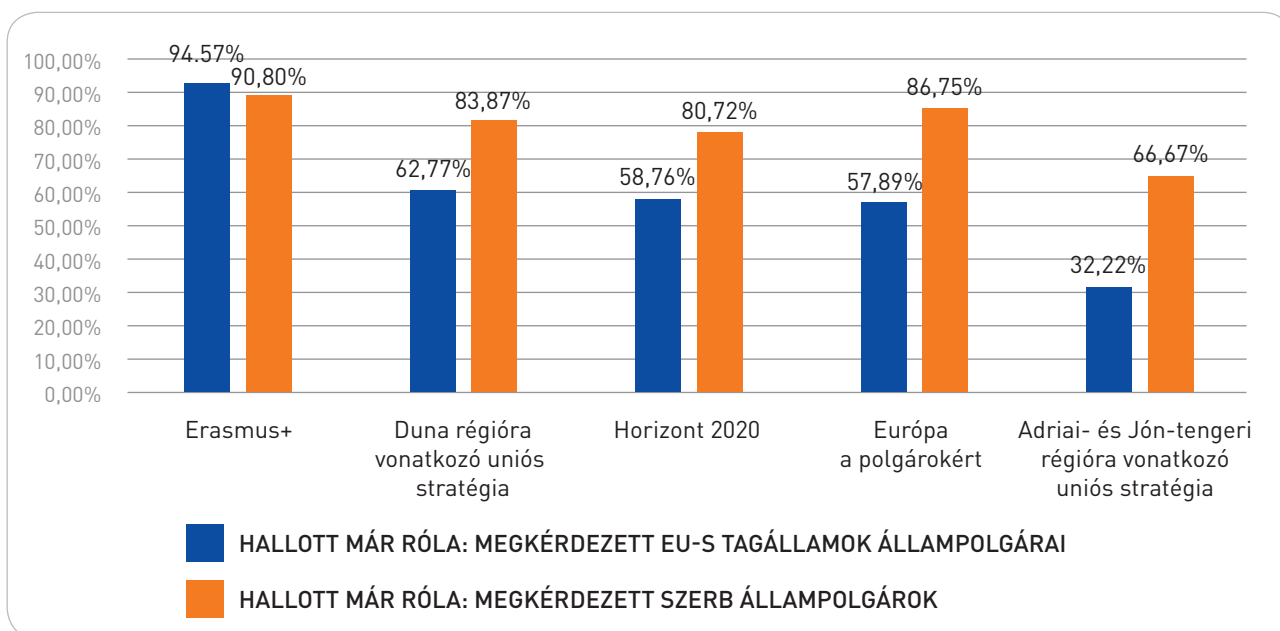
Mind az uniós, mind a szerb polgárok körében a legismertebb uniós kezdeményezésű program az Erasmus+, a megkérdezettek több mint 90%-a hallott már róla. Érdekeség, hogy a megkérdezett szerb állampolgárok közül többen hallottak már a Duna régió uniós stratégiáról és az Európa a Polgárokért programról is, mint az EU-s tagállamok állampolgárai. Míg a megkérdezett szerb állampolgárok több mint 86%-a hallott már az Európa a Polgárokért Programról, addig a résztvevő EU-s tagállamok körében ez az arány kevesebb mint 60%.²³

²⁰ Ha többet szeretnél megtudni a díjról, kattints az alábbi linkre: <http://www.europarl.europa.eu/charlemagneyouthprize/hu/introduction.html>

²¹ Itt olvashatsz többet az Európa a Polgárokért Programról: http://ec.europa.eu/citizenship/europe-for-citizens-programme/index_en.htm

²² Itt olvashatsz többet az Erasmus+ Programról: http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/node_hu

²³ Az EU3doms c. projektben négy uniós (HU, RO, AT, SI) és egy tagjelölt ország (SRB) polgárai körében végeztünk felmérést európai uniós kérdésekkel kapcsolatos véleményükről. Az adatok a kérdőív alapján készített saját számítások eredményei.

4. ábra: „Hallott már különböző területeken működő uniós kezdeményezésű programokról vagy makroregionális stratégiákról?”

Forrás: EU3doms kérdőív alapján

A **Jogok, Egyenlőség és Polgárság Program** védelmezi az emberek jogait és szabadságát, amely az uniós jog értelmében megilleti őket. Amellett, hogy erősíti a nők és férfiak közti egyenlőséget, küzd a diszkrimináció és a rasszizmus ellen, valamint támogatja az uniós polgári jogokat is. A program olyan civilszervezeteknek, közintézményeknek és más szervezeteknek nyújt finanszírozást, amelyek tovább erősítik ezeket a célokat.²⁴

Hol tájékozódhatsz a jogaidról és az európai polgárságról?

Ahogy azt már ismertettük, jogod van tájékozódni és információt kapni alapvetően mindenről, ami az Európai Unióban történik, ráadásul ingyen.

Személyesen, telefonon vagy emailen:

- Ha kérdésed van az EU-ról, vedd fel a kapcsolatot a **Europe Direct információs központtal (EDIC)**, vagy egy **Európa Ponttal**, amelyek minden tagországban működnek. Itt megtalálhatod a Hozzád legközelebb levőt: http://europa.eu/european-union/contact/meet-us_hu.
- Ha az európai jogról, integrációról, politikákról és intézményekről szeretnél részletesebb információhoz jutni, keresd fel a legközelebbi **Európai dokumentációs központot (EDC)** itt: http://europa.eu/european-union/contact/meet-us_hu.
- Ha szeretnél többet tudni arról, hogyan tudsz szavazni az európai parlamenti választásokon, lépj kapcsolatba az egyik **EP információs irodával**, amely minden tagállamban működik.

²⁴ A Jogok, Egyenlőség és Polgárság Programról itt olvashatsz többet: http://ec.europa.eu/justice/grants1/programmes-2014-2020/rec/index_en.htm

- Az Európai Bizottság Képviselői – mint a Bizottság hangja a tagállamokban – kommunikálják az európai uniós ügyeket és aktualitásokat mind országos, mind helyi szinten. Hazád képviselőtéről itt olvashatsz [többet](#).
- Ha problémád merül fel az Európai Unió intézményeinek, szerveinek irányításával kapcsolatban, a Strasbourgban működő *Európai Ombudsmannál* tehetsz panaszt.

Interneten:

- Szeretnél olyan **online könyvesboltban, könyvtárban vagy archívumban** olvasgatni, ahol díjmentesen elérhetőek az **EU publikációi** 1952-re visszamenőleg PDF vagy e-könyv formájában? Kattints az [EU Könyvesbolt weboldalára](#).
- **Gyakorlati információra van szükséged az anyanyelveden** a külföldre költözés, a külföldi élet, munka, tanulás, képzés, utazás vagy vásárlás esetén megillető jogaidról? Ha igen, látogass el a az [Európa Önökért weboldalra](#).
- Kíváncsi vagy mi történik az **Európai Parlament plenáris ülésein**? Kövesd [élőben](#) az EU24 hivatalos nyelvének bármelyikén vagy keress rá korábbi plenáris ülésekre az [online adatbázisban](#).

Hogy néz ki ez az egész a gyakorlatban? – Ismerd meg Anát és Tomot, a két európai fiatal

Ana Szerbiából származik, elkötelezett önkéntes és aktívan részt vesz a helyi közösség életében. Ezért nagyon örült, mikor megtudta, hogy szervezete civil társadalmi projektje támogatásban részesül az Európa a Polgárokért Program keretén belül. **Mióta Szerbia teljes mértékben részt vehet az Európa a Polgárokért Programban**, Anának lehetősége van, hogy különböző európai országokból származó fiatalokkal találkozhat, akikkel olyan témákról beszélgethet mint az önkéntesség, az aktív részvétel vagy a fiatalok szerepe a közösség fejlődésében.

Tom osztrák és nagyon elkötelezett az állatvédelem mellett. Miután hallott a „**Az élveboncolás felszámolása**” c. **Polgári Kezdeményezéséről**, átolvasta annak javaslatait és úgy döntött, az ügy mellé áll és aláírja.

Ana külföldön szeretett volna tanulni, azonban nem tudta, szerb állampolgárként erre milyen lehetőségei vannak. Ezért írt a Novi Sadban található **EU Info Pontnak, amely az EU hivatalos tájékoztató központjaként működik, így minden olyan, az EU-val kapcsolatos ügyben információval szolgál, mely érdekli a polgárokat**. Ana nagyon hasznos választ kapott, melyben minden lehetőséget összegyűjtöttek, ami érdekes lehet számára a külföldi tanulással kapcsolatban. Ezután úgy döntött, jelentkezik egy Erasmus Mundus Közös Mesterképzés Ösztöndíjprogramra.

Ana és Tom az **Erasmus Mundus Ösztöndíjprogramon** találkoztak, amelynek keretén belül négy különböző országban tanultak – Szerbia, Ausztria, Magyarország és Kína – és amelynek végén egy közös mesterszintű diplomát kaptak.

2014-ben, amikor az Európai parlamenti választások zajlottak, Tom éppen Magyarországon volt az Erasmus Mundus Ösztöndíjprogram keretén belül, de szeretett volna demokratikus jogával élni és szavazni. **Mint az EU egyik tagországának állampolgára ugyanazon feltételek mellett szavazhatott Magyarországon, mint a magyarok**, csak egy formanyomtatvány benyújtásával kérelmeznie kellett, hogy vegyék fel az Európai Parlament tagjainak választási névjegyzékébe.

Tom úgy döntött, ellátogat Kambodzsába kínai szemesztere alatt. Öt csodálatos napot töltött el ott, ám elvesztette személyi igazolványát. Tom megijedt, hiszen Ausztria nem rendelkezik semmilyen diplomáciai képviselővel Kambodzsában.

Azonban eszébe jutott, hogy **mint uniós polgár bármely más EU-s tagállam diplomáciai vagy konzuli képviseletéhez fordulhat védelemért ugyanolyan feltételekkel, mint az adott ország állampolgárai.**²⁵ Végül a Francia Köztársaság Nagykövetségéhez fordult segítségért.

5. Kép: Marina vagyok Szerbiából: a fotót az uniós polgárság gondolata ihlette egy tagjelölt ország szemszögéből (a képet a Belgrade Open School 3. helyezéssel díjazta)

²⁵ Az Európai Unió működéséről szóló szerződés 20. cikke (1). Elérhetőség: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=hu> [letöltés ideje: 2017. március 4.]

A SZEMÉLYEK SZABAD MOZGÁSA

Bevezetés

A személyek szabad mozgása azt jelenti, hogy az Európai Unió állampolgárai bármelyik tagállamban vállalhatnak munkát, tanulhatnak, nyugdíjba mehetnek vagy letelepedhetnek és velük szemben minden diszkriminatív korlátozás tilos. Más szavakkal az uniós országoknak nemzetiségtől függetlenül jóvá kell hagyniuk minden EU-tagállam állampolgára esetében, hogy külföldön munkát vállaljon, oktatásban vegyen részt vagy életvitelszerűen ott tartózkodjon. Ez a szabadság a tagállamok hazai törvényeinek bizonyos adaptációját és a különböző szakmai kvalifikációk, fokozatok és tanúsítványok kölcsönös elismerését igényli. Minden fajta diszkrimináció tilos, korlátozások csak a közegészségügy, közpolitika és a nemzetbiztonsággal kapcsolatos kérdésekben elfogadhatóak.

Fejlődés

A személyek szabad mozgása a kezdetek óta az európai integráció alapgondolatai közé tartozott. Ennek ellenére a kezdetekkor a Római Szerződés csak a társadalom aktív részének szabad mozgását tette célkitűzéssé.²⁶ Vagyis **az elsődleges cél nem az utazás megkönnyítése, hanem a munkavállalók szabad mozgásának biztosítása volt, a gazdaság fellendítése és a munkaerőpiaci kereslet-kínálati viszonyok kiegyensúlyozása érdekében.**

A szabad mozgás jogát 1985-ben a Schengeni Egyezmény aláírásával kibővítették. Amikor 1992-ben a Maastrichti Szerződés bevezette az európai polgárságot, a szabad mozgás jogát minden uniós polgár alapvető jogává nyilvánították. Végül a 2004/38/EC irányelv hangolta össze a területet érintő különböző intézkedéseket és teremtett meg egy mindent átfogó megközelítést.²⁷ Az úgynevezett Szabad Mozgás Irányelv összehangolta az európai jogrendszer korábbi intézkedéseit, kiterve a családtagokra is (beleértve a nem EU-s ország állampolgárságával rendelkező családtagokat is).²⁸ Bevezette a társadalombiztosítási rendszerek koordinációját, lefektetve az EU-n belüli mozgással járó társadalombiztosítási jogok alapvető szabályait. A szabályozás lefedte a társadalombiztosítás különböző ágait mint a betegség, szülési szabadság, munkahelyi balesetek, munkanélküli segély és családi pótlék.²⁹

A személyek szabad mozgása megkövetelte a tagállamok közötti fizikai határok lebontását. A schengeni övezet 1995-ben alakult meg, ma 26 ország tagja.

A Schengeni egyezményt 1985-ben, Luxembourgban írták alá. Az államok megegyeztek a határellenőrzések fokozatos megszüntetésében. A Szerződés 1995-ben lépett életbe, hét országban. Ma 26 országból áll (22 EU-tagállam, illetve Izland, Liechtenstein, Norvégia és Svájc). A hat uniós tagállam, mely nem tagja a schengeni övezetnek Bulgária, Horvátország, Ciprus, Írország, Románia és az Egyesült Királyság.³⁰

²⁶ Horváth, Z. (2011). Kézikönyv az Európai Unióról, HVG Orac Lap és Könyvkiadó, Budapest

²⁷ Az Európai Parlament és Tanács (2004). 2004/38/EK Irányelv, Az Európai Unió Hivatalos Lapja Elérhetőség: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:158:0077:0123:en:PDF> [letöltés ideje: 2017. február 4.]

²⁸ Az Európai Parlament és Tanács (2004). 883/2004/EK rendelet – a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról, Az Európai Unió Hivatalos Lapja, Elérhetőség: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004R0883R\(01\)&from=HU](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004R0883R(01)&from=HU) [letöltés ideje: 2017. február 4.]

²⁹ Robert Schumann Alapítvány (2014). The Free Movement of People in the European Union: principle, stakes and challenges, Elérhetőség: <http://www.robert-schuman.eu/en/doc/questions-d-europe/qe-312-en.pdf> [letöltés ideje: 2017. február 4.]

³⁰ Európai Bizottság: Schengeni övezet, Elérhetőség: http://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/borders-andvisas/schengen_en [letöltés ideje: 2017. február 8.]

A belső határokon megszűnt a nemzetközi ellenőrzés, míg a schengeni övezet külső határainak ellenőrzése szigorúbbá vált.³¹ Az érintett országoknak közös vízumpolitikájuk van, így az EU tagországok állampolgárainak csak egy személyi igazolványra vagy útlevele van szükségük az egyik tagállamból másikba való utazáshoz.

A gyakorlatban ³²

Kik az érintettek?

A Szabad Mozgás Irányelv 2004³³ minden EU-s tagország állampolgárára és családtagjaira vonatkozik, de a jog csak azután lép érvénybe, hogy ha valaki egy másik EU-tagállamba költözik, vagy ha hazatér egy EU-tagállamból. A családtagok – ideértve házastársakat, bejegyzett élettársakat, felmenőket és leszármazottakat – ugyanazokat a jogokat élvezik, ha az érintett uniós polgárral utaznak. Az EU egyik tagországának állampolgárai ezen jogokat Svájcban, Izlandon, Liechtensteinben és Norvégiában is gyakorolhatják (illetve fordítva, a fentiek állampolgárai is szabadon mozoghatnak és letelepedhetnek az EU-tagállamokban), mivel ezen országok az Európai Gazdasági Térség tagjai.

Mit jelent ez a jog a gyakorlatban?

Először is, **uniós polgárként egy másik tagállamba való utazáshoz csak egy érvényes személyi igazolványra vagy útlevele van szükségünk.** A hatóságok ellenőrizhetik a személyazonosságot a határnál, de nem tagadhatják meg a határ átlépésének jogát (amennyiben ez nem igazolható nemzetbiztonsági, közegészségügyi vagy közpolitikai okokkal). Azon családtagoknak, akik nem egy uniós tagország állampolgárai szükségük lehet vízumra, de az EU-tagállamoknak támogatniuk kell a szükséges dokumentumok beszerzését. A visszaélések elkerülése érdekében harmadik országbeli családtagoknak bizonyítaniuk kell az adott uniós polgárral fennálló rokonságukat (házassági vagy születési anyakönyvi kivonattal stb.) A schengeni övezetben való utazáshoz csak egy vízumra van szükségük.

Az Európai Gazdasági Térség (EGT) 1994-ben alakult meg annak érdekében, hogy az Egységes Piacra bizonyos kitételekkel bevonjon néhány további európai országot (Norvégiát, Liechtensteint és Izlandot). Az EGT országok a négy szabadság tekintetében majdnem ugyanazokat a jogokat gyakorolják, mint az EU-tagállamok. Bár Svájc nem tagja az EGT-nek, de az EU-val és tagállamaival kötött kétoldalú megállapodások révén a személyek szabad mozgása vonatkozásában azonos jogállású.

Ha egyszer belépünk egy európai uniós fogadóállamba, a 2004-es irányelvnek köszönhetően három hónapig korlátozás nélkül tartózkodhatunk az országban (érvényes személyi igazolvánnyal vagy útlevelel). A három hónap leteltével számos esetben maradhatunk tovább az országban. Azoknak, akik foglalkoztatottak, önfoglalkoztatók vagy szolgáltatást nyújtanak, automatikus joguk van maradni. Abban az esetben, ha még nincs munkánk, de munkakeresők vagyunk, a tartózkodás további 6 hónappal meghosszabbítható. Szintén rendelkezünk lakhatási engedéllyel, ha oktatási vagy szakképzési intézménybe vagyunk beiratkozva. Ennek ellenére a diákoknak egészségügyi biztosítással kell rendelkezniük és bizonyítaniuk kell, hogy rendelkeznek az önfenntartáshoz elegendő forrással. A munkanélküli és nyugdíjas személyeknek ugyanezen

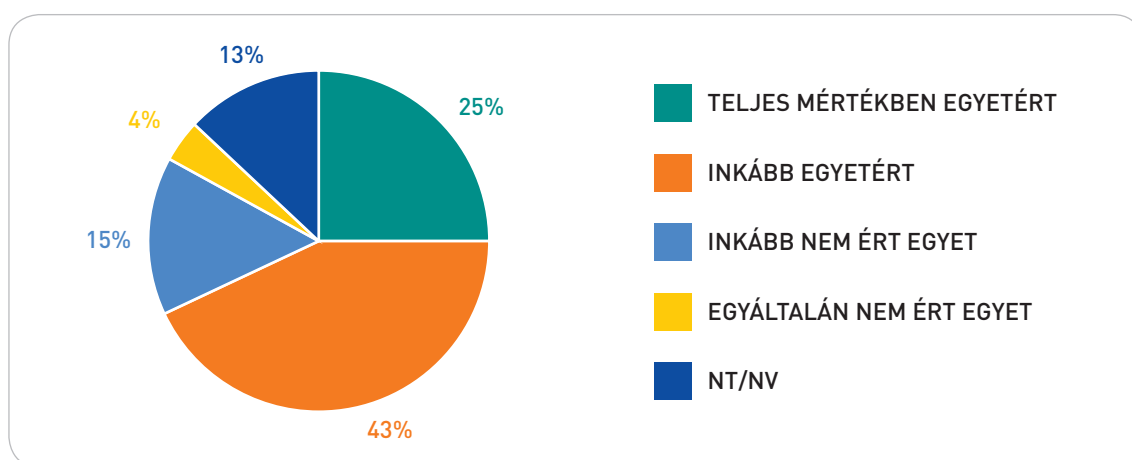
³¹ 2015 óta néhány változás lépett életbe a menekültválság eredményeképpen. Ld. a későbbiekben.

³² Európai Bizottság (2013). Freedom to move and live in Europe: A Guide to your rights as an EU citizen, az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxemburg

³³ Az Európai Parlament és Tanács (2004). Freedom of movement in the EU: Directive 2004/38/EC, Elérhetőség: <https://eumovement.wordpress.com/directive-200438ec/> [olvasva: 2017. február 4.]

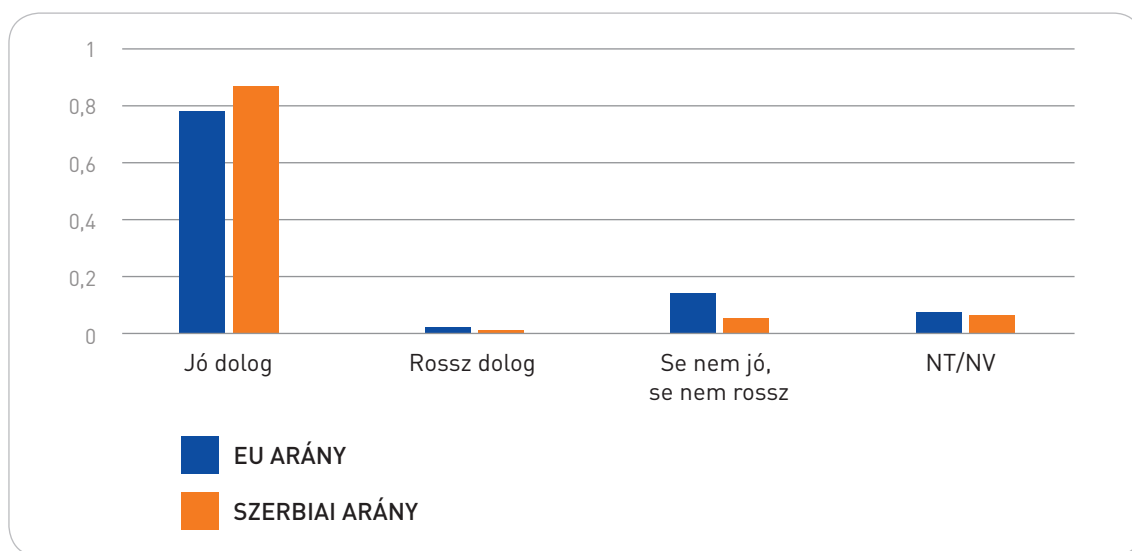
feltételnek kell megfelelniük. A 2004-es Irányelv lehetővé teszi az állampolgároknak, hogy öt év után állandó letelepedési engedélyt kapjanak. Azoknak az uniós állampolgároknak, **akik tartósan egy fogadó EU-tagállamban élnek, hozzáférésük van a jóléti szolgáltatásokhoz, mint a családi pótlék, társadalombiztosítás, egészségügyi biztosítás.** Úgy is dönthetnek, hogy más országban mennek nyugdíjba, ilyenkor a nyugdíjuk összege annak alapján lesz megállapítva, hogy az EU-n belül hol és mennyi ideig dolgoztak.

Megkértünk osztrákokat, magyarokat, szerbeket, szlovéneket és románokat, hogy rangsorolják az EU legfőbb eredményeit. Több mint a felük a személyek szabad mozgását jelölte az első három hely között, 37%-uk pedig a Schengeni övezetet emelte ki. Arra is kíváncsiak voltunk, hogy mit gondolnak az EU-s szabadságokról. Túlnyomó többségük jó dolognak tartja, hogy az EU-n belül szabadon lehet munkát vállalni, tanulni, vagy vállalkozást indítani. Érdekes, hogy a szerbek mindegyik szabadságot jobbnak értékelik, mint a megkérdezett EU tagállamok állampolgárai.

5. ábra: „Az uniós polgárok számára elérhető jogok a munkavállalás és továbbtanulás terén más EU tagállamokban”

Forrás: EU3doms kérdőív alapján

6. ábra: „A személyek szabad mozgása az EU-n belül összességében kedvező hatással van az országom gazdaságára (felmérésben résztvevő EU tagállamok)”

Forrás: EU3doms kérdőív alapján

Gyakorold a jogaidat – a SOLVIT példái

Összegyűjtöttünk néhány sikeres történetet arról, hogy a SOLVIT hogyan oldott meg a személyek szabad mozgásának jogához kapcsolódó problémákat:

- *„Egy magyar nő, miután Belgiumban dolgozott, munkanélküli támogatást vett igénybe és két gyereket szült ott, de szembesült azzal, hogy többé nem kaphat családi pótlékot. A munkaengedélye lejárt – 2011. május 1. előtt a magyar állampolgároknak munkaengedélyre volt szükségük ahhoz, hogy Belgiumban vállaljanak munkát. Ez azt jelentette, hogy nem állíthatta, hogy aktívan keres munkát, amint az elő van írva. A SOLVIT közbenjárt a belga hatóságoknál, akik a nőt végül elismerték aktív munkakeresőként.”³⁴*
- *„Egy magyar állampolgárságú férfi 20 évet dolgozott Romániában és 18-at Magyarországon. Amikor a nyugdíjkorhatárhoz közeledett, a nyugdíját Magyarországon kérte. A magyar hatóságok arra kérték a román hatóságokat, hogy számolják ki a Romániában dolgozott évek után járó nyugdíját. A magyar hatóságok a többszöri figyelmeztetés ellenére sem kaptak választ majdnem egy éven keresztül. De a román SOLVIT központnak köszönhetően a román hatóságok megküldték a nyugdíjról szóló döntést a magyar hatóságoknak. A probléma megoldódott és a magyar nyugdíjas nyugodtan élvezhette nyugdíjas éveit.”³⁵*
- *„Egy osztrák fizioterapeuta szakmai fokozatának elismeréséért folyamodott Portugáliában. Egy évvel később még mindig nem kapott választ a portugál hatóságoktól. Amikor arról érdeklődött, hogy hogyan halad az ügye, arra kérték, hogy várjon, amíg visszahívják. A késlekedés veszélyeztette az esélyeit arra nézve, hogy Portugáliában dolgozhasson. A férfi ugyan kapott egy munkajánlatot, de a szakmai fokozatának elismerése nélkül nem tudta elfogadni. A portugál SOLVIT-nak köszönhetően a fizioterapeuta megkapta az elismerést és elkezdhetett Portugáliában dolgozni.”³⁶*

Érdekes számok

- 2012-ben nagyjából 13,6 millió európai polgár élt a saját állampolgárságától eltérő országban. Luxemburgban él a népességhez viszonyítva a legtöbb külföldi, de az arányok magasak Cipruson, Észtországban és Lettországon is.³⁷
- Ugyanebben az évben 6,5 millió uniós polgár dolgozott az állampolgárságától különböző tagállamban. (Megjegyzés: a statisztikában csak azok a munkavállalók szerepelnek, akik lakhellyel rendelkeztek a jelentést tevő országban)³⁸
- Sok ezer, a határ túoldalára dolgozni járó munkavállaló élvezi a szabad mozgás előnyeit minden nap Európá-szerte, így Magyarországon, Szlovéniában, Romániában stb.
- **Az Eurobarometer 2013-as felmérése szerint az uniós polgárok szerint az európai integráció legnagyobb teljesítménye a személyek szabad mozgásának megteremtése volt. A válaszadók 56%-a szerint ez volt az EU legpozitívabb teljesítménye, mely így még a tagállamok közötti békét is megelőzte (50%).³⁹**

³⁴ Az Európai Bizottság SOLVIT oldala: http://ec.europa.eu/solvit/problems-solved/family/index_en.htm [olvasva: 2017. február 13.]³⁴

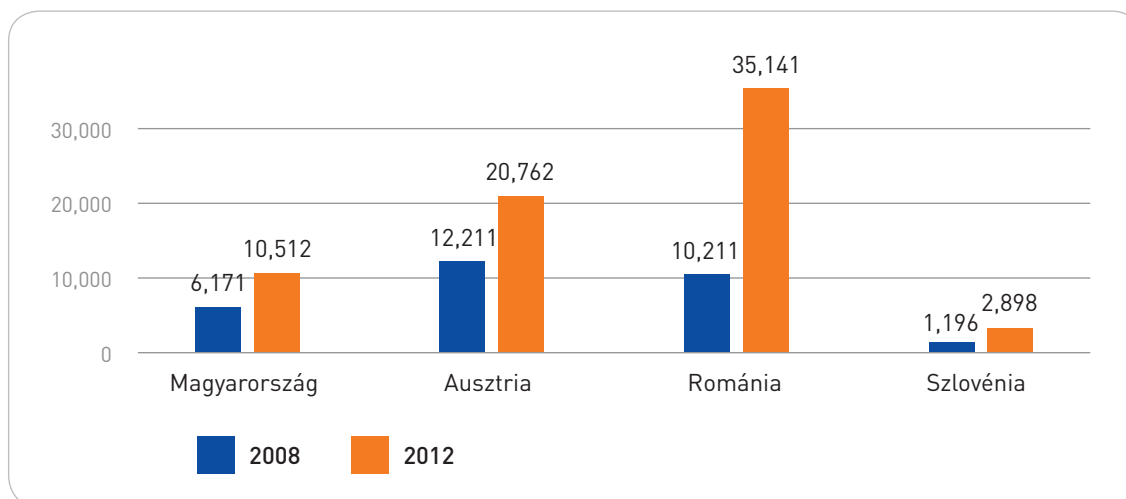
³⁵ Az Európai Bizottság SOLVIT oldala: http://ec.europa.eu/solvit/problems-solved/pension/index_en.htm [olvasva: 2017. február 13.]

³⁶ Az Európai Bizottság SOLVIT oldala: http://ec.europa.eu/solvit/problems-solved/qualifications/index_en.htm [olvasva: 2017. február 13.]

³⁷ Eurostat: EU citizenship - statistics on cross-border activities, Elérhetőség: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Archive:EU_citizenship_-_statistics_on_cross-border_activities [olvasva: 2017. február 13.]

³⁸ Eurostat: EU citizenship - statistics on cross-border activities, Elérhetőség: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Archive:EU_citizenship_-_statistics_on_cross-border_activities [olvasva: 2017. február 13.]

³⁹ Robert Schumann Alapítvány (2014). The Free Movement of People in the European Union: principle, stakes and challenges, Elérhetőség: <http://www.robert-schuman.eu/en/doc/questions-d-europe/qe-312-en.pdf> [letöltés ideje: 2017. február 4.]

7. ábra: „Hallgatói mobilitás: külföldre menő hallgatók számának növekedése a felsőoktatásban (országoként a hallgatók száma)”

Forrás: EU3doms kérdőív alapján

- 2010-ben több mint 571 ezer európai diák tanult más tagállamban.⁴⁰
- Ausztriában, Magyarországon, Romániában és Szlovéniában növekvő tendencia figyelhető meg a felsőoktatási mobilitás tekintetében.⁴¹ 2008 és 2012 között a külföldre menő hallgatók száma Magyarországon és Ausztriában majdnem megkétszereződött, Romániában több mint háromszorosára nőtt.
- Több mint 188 millió európai rendelkezik Európai Egészségbiztosítási Kártyával, amely elérhetővé teszi számukra az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférést más tagállamokban.⁴²
- Működésének 30 éve alatt az Erasmus program több mint 4,4 millió diáknak nyújtott lehetőséget arra, hogy tanulmányait más tagállamban folytassa. 2014-ben az EU ERASMUS+ néven egyesítette a korábbi oktatási, ifjúsági, sport és nemzetközi együttműködési programokat (pl. Erasmus, Leonardo da Vinci, Comenius, Grundtvig stb.). Ezek a programok összesen további ötmillió diáknak, gyakornoknak, alkalmazottnak és önkéntesnek nyújtott lehetőséget külföldi csere- és tréningprogramokra, ahol fejleszthették készségeiket és növelhették foglalkoztathatóságukat.⁴³

Szinte mindegyik, az EU3doms projekt keretében szervezett Uniós szabadságok napján szóba került a fiatalok külföldi képzésének jelentősége, mely egyre gyakoribb az EU-n belül és kívül. Ugyanakkor azáltal, hogy a partner- városok vidéki és távoli térségekben helyezkednek el, az előadók mindig hangsúlyozták, hogy a térséget vonzóvá kell tenni, hogy az itt felnövő, majd külföldön ismereteket szerző fiatalok visszatérjenek szülőföldjükre és ott kamatoztassák megszerzett tudásukat.

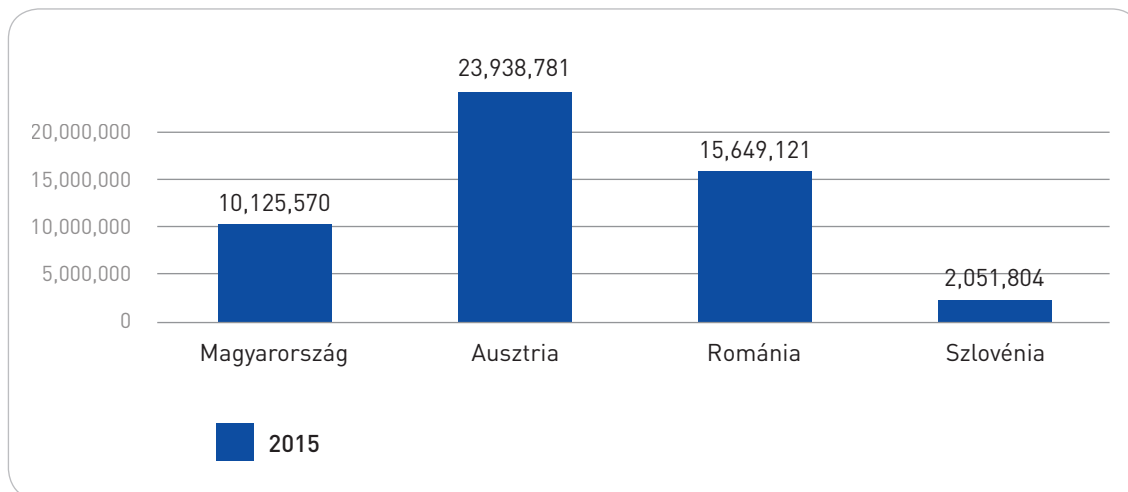
⁴⁰ Uo.

⁴¹ Eurostat: Students going abroad by level of education and destination, Elérhetőség: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_momo_dst&lang=en [olvasva: 2017. február 13.]

⁴² Robert Schumann Alapítvány (2014). The Free Movement of People in the European Union: principle, stakes and challenges, Elérhetőség: <http://www.robert-schuman.eu/en/doc/questions-d-europe/qe-312-en.pdf> [letöltés ideje: 2017. február 4.]

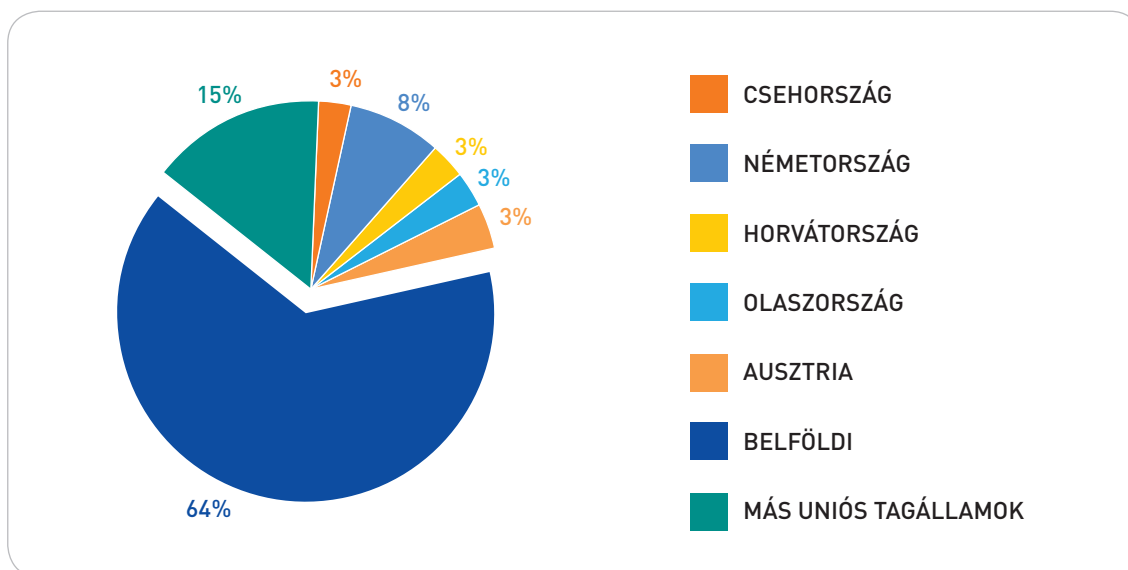
⁴³ Az Európai Bizottság Erasmus+ oldala: A 30. évforduló és Ön, Elérhetőség: http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/anniversary/30th-anniversary-and-you_hu [olvasva: 2017. április 13.]

- 2012-ben minden tizedik európai nem pénzügyi vállalkozás a turisztikai iparágban működött, nagyjából 12 millió embernek adva munkát.⁴⁴
- Az EU28 polgárai közel 1,2 milliárd turisztikai célú utat tettek 2014-ben. A legnépszerűbb célpontok Spanyolország, Olaszország, Franciaország, Németország és Ausztria voltak.⁴⁵

8. ábra: „Külföldi desztináción töltött összes vendégéjszaka száma az EU-ban (2015)”

Forrás: Eurostat, 2017

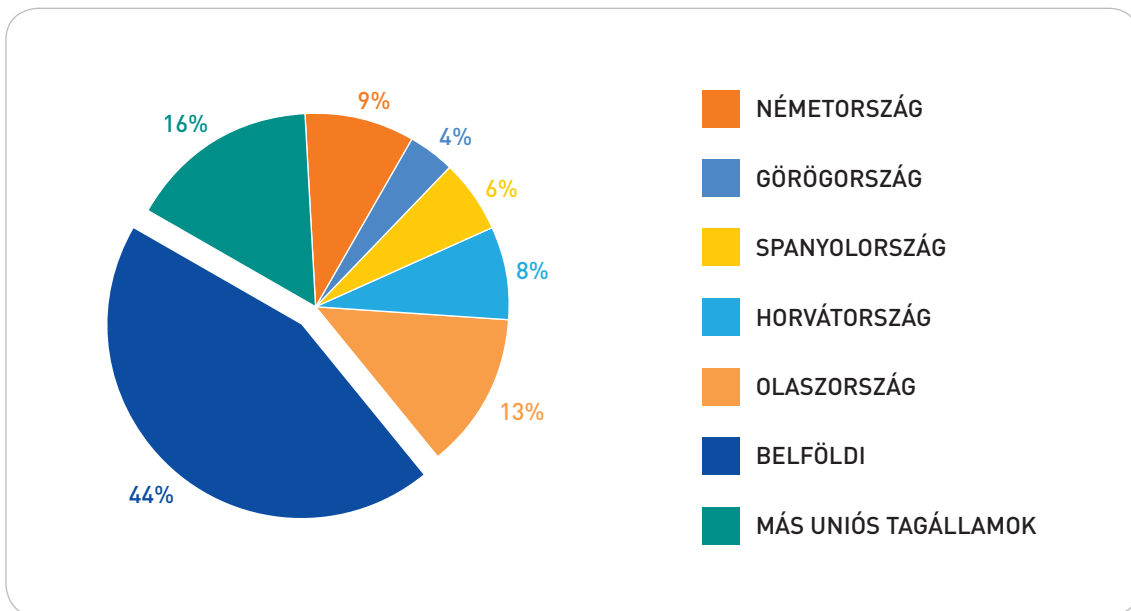

9. ábra: „Turizmus: öt legnépszerűbb külföldi országban töltött vendégéjszakák száma - Magyarország, 2015”

Forrás: Eurostat, 2017

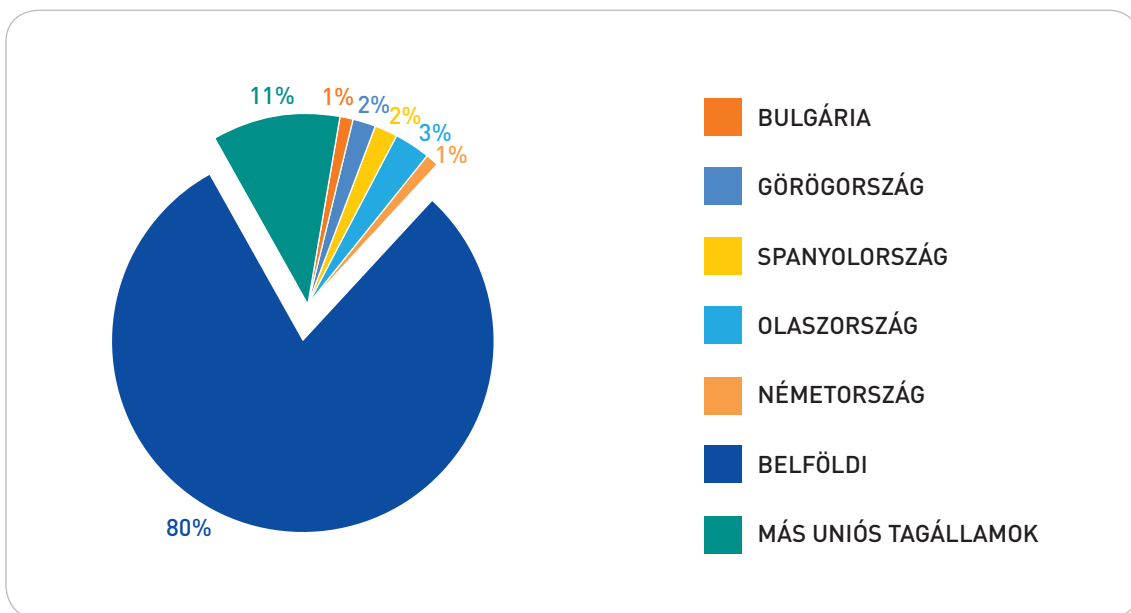
⁴⁴ Eurostat: Idegenforgalmi statisztikák, Elérhetőség: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Tourism_statistics [olvasva: 13, April, 2017]

⁴⁵ Uo.

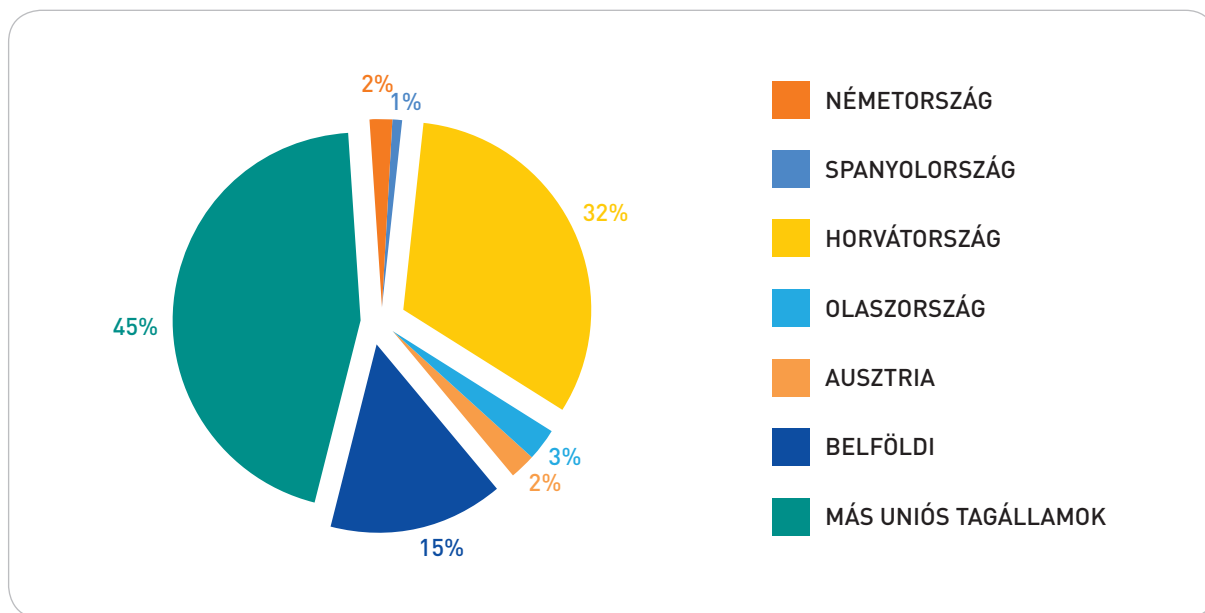
10. ábra: „Turizmus: öt legnépszerűbb külföldi országban töltött vendégéjszakák száma - Ausztria, 2015”

Forrás: Eurostat, 2017

11. ábra: „Turizmus: öt legnépszerűbb külföldi országban töltött vendégéjszakák száma - Románia, 2015”

Forrás: Eurostat, 2017

12. ábra: „Turizmus: öt legnépszerűbb külföldi országban töltött vendégéjszakák száma - Szlovénia, 2015”

Forrás: Eurostat, 2017

Kihívások

Bár a személyek szabad mozgása minden uniós polgár számára új dimenziót nyitott, még mindig léteznek kihívások, amelyek hátráltatják az embereket abban, hogy profitáljanak belőle.

- Az Eurobarometer 2011-ben publikált felmérése szerint az európai polgárok 62%-a gondolja úgy, hogy az Egységes Piac csak a nagy vállalatoknak nyújt előnyöket; 51%-uk úgy érezte, hogy romlanak a munkakörülmények és 53%-uk úgy vélte, hogy kevés előnyt hozott a hátrányos helyzetű embereknek.⁴⁶
- A gazdasági és pénzügyi válság egyik fő hatása az egész Európai Uniót érintő munkanélküliség növekedése volt. Az utóbbi időben a munkanélküliségi ráták csökkenni kezdtek, 2016 végén az EU-28 átlaga 8,3% volt.⁴⁷
- A fiatalok munkanélküliségi ráták általában magasabbak (kétszeres vagy még magasabb arány). Azonban azt is számításba kell vennünk, hogy a munkanélküliségi ráták magukba foglalják azokat a fiatalokat is (15-24 évesek), akik még az oktatási rendszerben vannak. Ez azt jelenti, hogy még azok a diákok is munkanélkülinek számítanak, akik nem keresnek munkát. Ennek eredményeképpen ebben a populációban a foglalkoztatottság meredeken emelkedik: a fiatalok, ahogy idősebbek lesznek, belépnek a munkaerőpiacra, és munkát találnak.⁴⁸

⁴⁶ Robert Schumann Alapítvány (2014). The Free Movement of People in the European Union: principle, stakes and challenges, Elérhetőség: <http://www.robert-schuman.eu/en/doc/questions-d-europe/qe-312-en.pdf> [letöltés ideje: 2017. február 4.]

⁴⁷ Eurostat: Unemployment statistics, Elérhetőség: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Unemployment_statistics [olvasva: 2017. április 13.]

⁴⁸ Eurostat: Youth Unemployment, Elérhetőség: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Youth_unemployment [olvasva: 2017. április 13.]

6. Kép: Az emberek szabad mozgása az a jog, amelyet leginkább ismernek az uniós polgárok (a képet szerkesztette Barcza Nikolett Hévízről, Magyarország)

7. Kép: A Hargita Megye Tanácsa által meghirdetett fotóverseny győztese azokból az emlékekből válogatott, melyeket barátaival közös európai utazásaikon szereztek (a képet Both Anita szerkesztette)

- A munkanélküliség ellenére **kvantitatív munkaerőhiány** van, melyet a **munkaerő** kivándorlása, így többek között úgynevezett **agyelszívás** (brain-drain) okoz. Ennek eredményeképpen a munkaerő kereslete és kínálata nincs egyensúlyban a tagállamok között (sokszor még régiók között sem).⁴⁹
- **Kvalitatív munkaerőhiányról, vagy a készségkereslet és készségkínálat egyensúlytalanságáról** (skill mismatch) szintén beszélhetünk. Ez azt jelenti, hogy a munkanélküliség ellenére a munkavállalóknak nehéz olyan munkát találniuk, mely a képzettségüknek megfelel, és fordítva, a foglalkoztatók nem találnak olyan munkavállalót, aki megfelelő kvalitásokkal, képességekkel rendelkezik adott pozíció betöltésére. Bizonyos foglalkozások esetében Európa-szerte hiány van: szükség lenne fémipari, gépészeti és ezekhez kapcsolódó kereskedelmi dolgozókra, tudósokra és mérnökökre, az információs és kommunikációs technológia szakembereire.⁵⁰ A különböző régióknak különböző kihívásokkal kell szembenézniük annak érdekében, hogy jól képzett munkaerőt vonzzanak a régióba, vagy a helyi foglalkoztatást népszerűsítsék.
 - A vidéki régiók gyakran nem képesek fiatal, jól képzett munkaerőt vonzani, mivel ezek a fiatalok általában nagyobb városokba vagy a fővárosba költöznek, és ott helyezkednek el.
 - Ennek ellenére napjainkra a technológiai fejlődésnek köszönhetően a de-urbanizáció kialakulófélben van: egyre több vállalkozás teszi lehetővé alkalmazottai számára, hogy az interneten keresztül otthonról dolgozzanak, így megkímélve őket a mindennapos ingázástól.
 - Az ilyen új munkamódszerek meggyőzhetik a fiatalokat arról, hogy vidéken maradjanak, de csak akkor, ha az adott régiók képesek (mind fizikai, mind technológiai értelemben) jó infrastruktúrát és közösségi elköteleződést biztosítani. Ez utóbbi nagyon fontos, hiszen az odatartozás érzése kritikus, amikor az emberek arról döntenek, hogy hol éljenek.
 - Ezért a vidéki falvaknak és városoknak az infrastruktúra fejlesztésére, az elérhető informatikai felszerelésekbe való beruházásra és a kulturális, illetve közösségi élet fejlesztésére kell fókuszálniuk.
 - A vidékfejlesztésre fordított beruházások, például fiatal gazdáknak nyújtott támogatások szintén jó példái a vidéki élet revitalizálásának (lásd az EU Közös Agrárpolitikáját, az ún. CAP-ot).⁵¹
- Az országokban a munkaerőhiány különböző módokon jelentkezik⁵²:
 - **Ausztriában** aránylag merev a munkaerőpiac, ami azt jelenti, hogy sok a meghirdetett állásajánlat, de a vállalkozások nehezen találnak megfelelően képzett munkaerőt. A regionális különbségek nem számottevőek, az ágazati hiány közepes szinten van. A hiányt többek között a szakképzésben való részvétel csökkenése okozza, illetve az iskolából kilépők tapasztalathiánya.
 - **Magyarországnak** ágazati hiánnyal kell szembenézni: munkaerőhiány főként a szolgáltatói és ipari szektorban jelentkezik. Szintén hiány van szakmunkásokból és alacsony szakképzettséget igénylő munkásokból (kórházi szakemberekből, ápolónőkből, eladókból, szakácsokból). A regionális különbségek közepesek. A munkaerőhiány oka elsősorban a műszaki kompetenciák hiánya és a kivándorlás.

⁴⁹ Európai Parlament (2015). Labour Market Shortages in the European Union - Study for the EMPL Committee U.o.

⁵¹ EU Observer: Europe's rare youthful villages, Elérhetőség: <https://euobserver.com/regions/134811> [olvasva: 2017. április 13.]

⁵² Európai Parlament (2015). Labour Market Shortages in the European Union - Study for the EMPL Committee

- **Románia** főleg a szakmunkások és az ahhoz kapcsolódó kereskedelmi dolgozók, szolgáltatásban dolgozók, eladók, illetve egészségügyi dolgozók hiányától szenved. A hiány néhány oka közül a kivándorlás, az alacsony fizetések és a rossz munkakörülmények emelhetők ki.
- **Szlovéniában** ágazati hiány van az ipar és építőipar tekintetében, ezen kívül a feldolgozóiparban és a kiskereskedelemben, továbbá szezonális hiány tapasztalható a vendéglátóiparban. Néhány lehetséges ok a szakmai tudás, képzés hiánya és a rossz munkakörülmények.
- **Mindent egybevetve**, a lehetőség arra, hogy ott dolgozz, ahol akarsz, nem oldja meg sem a munkanélküliséget, sem a munkaerőhiányt.
- **A migráció miatt újra bevezetett határellenőrzés:** a Közel-Keletről és Afrikából érkező jelenlegi migránshullám a határellenőrzés visszaállítását eredményezte a schengeni övezeten belül.
 - A tagállamok átmenetileg visszaállíthatják a határellenőrzést az EU belső határain a közrend és a belső biztonság érdekében.
 - 2015-2016 eseményei, azaz az ún. európai menekültválság az európai migrációs és határellenőrzési politikák újragondolását eredményezte. Néhány tagállam visszaállította a belső határellenőrzést, mivel a külső határellenőrzés menedzsmintje komoly problémákat mutatott [például Görögországnak és Olaszországnak a Földközi-tenger partjain kellene gyakorolnia a határellenőrzést].
 - **Ausztria** az osztrák-magyar és az osztrák-szlovén szárazföldi határon visszaállította a határellenőrzést;
 - **Magyarország** kerítést épített a magyar-szerb és a magyar-horvát határon;
 - **Szlovénia** szintén kerítést épített a Horvátországgal közös határán;
 - **Románia** a schengeni övezethez való csatlakozását sürgette, amikor a kötelező migráns kvótákat tárgyalta az EU.⁵³
 - Az utóbbi két évben **Szerbiának**, több más balkáni államhoz hasonlóan az EU felé, elsősorban a nyugati országok felé tartó erőteljes migráns- és menekülthullámot kellett megtapasztalnia. A krízis humanitárius és pénzügyi kihívást jelent az országnak, mivel a migránsáradattal szemben közös uniós politika nem került kidolgozásra. A szomszédos országok különböző reakciói (határellenőrzés visszaállítása, kerítések) nemzetközi feszültségeket okoztak, jóllehet az EU szerint Szerbia *“nyitott határ politikája, politikai diskurzusa és a krízis általános kezelésének módja pozitív megítélés alá esik”* és az ország *“EU-partnerként az együttműködés és a regionális stabilitásnak megfelelően”* cselekedett.⁵⁴ **Szerbia a jelenlegi krízis kezelésében kulcspartnernek tekinthető, és ez az ország jövőbeli európai uniós csatlakozásához is hozzájárul.**

Csatlakozás Schengenhez és csatlakozás az EU-hoz

Bár Románia EU-tagállam, még nem tagja a schengeni övezetnek. Az országnak (Bulgáriával együtt) a schengeni övezethez való csatlakozás érdekében néhány előfeltételt kell teljesítenie. **Bár az Európai Bizottság már úgy gondolja,**

⁵³ EU Observer: Bulgaria, Romania tie migrant quotas to Schengen, Elérhetőség: <https://euobserver.com/beyond-brussels/130202> [olvasva: 2017. április 20.]

⁵⁴ European Parliament: Serbia's role in dealing with the migration crisis, Elérhetőség: [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2016\)589819](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2016)589819) [olvasva: 2017. április 20.]

hogy az ország minden követelménynek eleget tett⁵⁵, ennek ellenére a végleges döntés még nem született meg. A schengeni övezethez való csatlakozás nyilvánvaló előnyökkel jár Romániára nézve, elsődlegesen a román állampolgárok könnyű határátlépése miatt. Ennek ellenére az országnak akkor kell többszörös felelősséget vállalnia a külső határok ellenőrzésében, amikor a migrációs válság az egész schengeni övezetre nyomást gyakorol.

Szerbia még nem csatlakozott az EU-hoz. 2012 óta az ország hivatalosan tagjelölt, a Stabilizációs és Társulási Megállapodás (SAA) az Európai Unió és Szerbia között 2013-ban lépett életbe. Az EU és Szerbia közötti megállapodás bevezetett egy bilaterális szabadkereskedelmi megállapodást, amely egy hat éves periódus alatt fokozatosan lép életbe. Ennek eredményeként az áruk szabad mozgása a csatlakozás előtt életbe léphet. Ehhez hasonlóan a tőke mozgások bizonyos típusai szintén megengedettek az SAA értelmében.⁵⁶

⁵⁵ Schengen Visa Info (2016). Romania and Bulgaria Qualify to Join the Schengen Area, Elérhetőség: <http://www.schengenvisa.info.com/romania-bulgaria-qualify-join-schengen-area/> [olvasva: 2017. április 25.]

⁵⁶ Stabilisation and Association Agreement Between the European Communities and the Republic of Serbia https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/serbia/key_document/saa_en.pdf [olvasva: 2017. április 25.]

AZ ÁRUK ÉS A TŐKE SZABAD ÁRAMLÁSA

Az áruk szabad áramlása

Az áruk szabad mozgása a közös piac egyik kulcseleme, melyet az *Európai Unió működéséről szóló szerződés* 28-30. cikkelye hozott létre. Ez a szabadság lehetőséget ad a termelők számára a tagállamok piacához való hozzáférésre, illetve az áruk széles választékát biztosítja a fogyasztóknak. **Ha egy termék egy tagállamban piacra került, akkor az egész Európai Unióban lehet vele kereskedni.**

Fejlődés

Az áruk szabad áramlása volt az első a négy szabadság közül és fejlődése hosszú utat tett meg azóta. Az integráció kezdeti lépéseinek elsődleges kezdeményezéseként, az 1958-ban alapított Európai Vámunió (ma EUCU) köszönhetően kezdett megvalósulni (jóllehet a vám- és illetékterhek eltörlésére csak 1968-ban került sor). A Vámunióban az Európai Gazdasági Közösség (Közös Piac) államai eltörlték az egymással szembeni vámokat, és közös vámpolitikát alakítottak ki harmadik országok felé. Ez azt jelentette, hogy a kereskedőknek nem kellett vámot fizetniük a termékük Közös Piacon belüli exportálása esetén.

A tagállamok közötti vámtarifákat 1968-ban törölték el, de voltak más akadályok, melyek továbbra is korlátozták az áruk szabad kereskedelmét. A következő lépés a nemzeti jogszabályok harmonizációja volt, mivel a termeléssel és kereskedelemmel kapcsolatban minden országban más szabályozások voltak érvényben. A probléma tehát nem a nemzeti szabályozások létezése volt, hanem a közöttük lévő különbségek.⁵⁷ A termelőknek, akik termékeikkel más országok piacaira akartak belépni, meg kellett vizsgálniuk az adott szabályozásokat és meg kellett felelniük azoknak. Ez többletköltséget jelentett a termelőknek, amely közvetetten befolyásolta a tagállamok közötti szabad kereskedelmet (hiszen nehezebben exportáltak más országok piacaira). Annak érdekében, hogy megszüntessék ezeket a technikai akadályokat, harmonizációs irányelveket fogadtak el, melyek célja a nemzeti szabályozások egymáshoz igazítása volt.⁵⁸

A gyakorlatban

Az áruk szabad áramlása azt jelenti, hogy az Európai Unió országai semmilyen vámmal, illetékkel nem terhelhetik az EU-n belül előállított termékeket határlépéskor, illetve a harmadik országokban előállított termékeket sem, ha már importálták őket az Európai Unióba. Ez utóbbit úgy is felfoghatjuk, mint az áruk EU-n belüli szabad körforgását. Ezért választhatunk számos különböző ország termékeinek széles választékából a boltokban, a spanyol chorizótól a norvég lazacig. A Közös Piac eredményeként a tagállamok a Kereskedelmi Világszervezetben (WTO) – ahol a nemzetközi kereskedelmi szabályokat lefektetik – közösen tárgyalnak.⁵⁹

Az áruk szabad mozgásának bevezetése óta a döntéshozóknak többször is szembesülniük kellett azzal a ténnyel, hogy nem csak a vám- és illetékterhek csökkenthetik az importált áruk versenyképességét, hanem más típusú intézkedések is. Például, ha egy or-

⁵⁷ Europedia: Free movement of goods in the EU, Elérhetőség: http://www.europedia.moussis.eu/books/Book_2/3/6/02/?all=1 [olvasva: 2017. február 10.]

⁵⁸ Europedia: Harmonisation of legislations in the EU, Elérhetőség: http://europedia.moussis.eu/books/Book_2/3/6/02/1/index.tkl?lang=en&all=1&pos=63&s=1&e=10 [olvasva: 2017. február 10.]

⁵⁹ Eurostat: Intra-EU trade of the most traded goods, Elérhetőség: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Intra-EU_trade_of_the_most_traded_goods [olvasva: 2017. február 17.]

szág meghatározza egy adott termék importálható mennyiségét, az összetevők arányát vagy a címkét, akkor azzal is akadályozza az áruk szabad mozgását. Ennek eredményeképpen **minden olyan teher, melynek a vámokkal, illetékekkel megegyező hatása van a kereskedelemre ugyanúgy tilos, mint az importra vonatkozó megszorítások**. Ilyenek például azok a terhek, amelyeket a hazai termékek védelme érdekében az importált termékekre vetettek ki⁶⁰ és a vámterhekkel megegyező hatásúak vannak. A megegyező hatású mennyiségi korlátozások és intézkedések szintén tiltottak.⁶¹ **Más szóval mindenfajta szabályozás és megkötés tilos, ami közvetlen vagy közvetett módon akadályozza az áruk szabad áramlását**. Ezáltal a kezdeti vámunió végül az áruk teljesen szabad áramlásává alakult: **ha egy terméket egy tagállamban előállítottak és legálisan piacra került, akkor minden tagállam piacán szabadon megjelenhet (egyenlőség elve)**. Ezért van az, hogy egyre több termék címkéjén olvashatjuk a származási ország feltüntetése helyett azt, hogy *“származás: EU”*.

Bármilyen esetleges diszkriminációt kizárólag nem gazdasági megfontolásokkal lehet alátámasztani, például közérkölcscsel, közpolitikával vagy közbiztonsággal (pl. az emberi/állati/növényi élet és egészség védelme), és csakis a mennyiségi korlátozásokkal azonos mértékben.⁶²

8. Kép: Az áruk szabad mozgása abban a munkában is megjelent, amely a legtöbb kedvelést kapta Facebookon Hévírről (a képet Ertl Zsófia szerkesztette)

⁶⁰ A Bíróság 1969. Július 1-jei ítélete a 24/68. sz. ügyben. „A nemzeti és külföldi árukra a határon való átlépésük tényénél fogva egyoldalúan kivetett pénzbeli teher – bármennyire minimális is és bármi legyen is az elnevezése és alkalmazásának módja – amennyiben nem kifejezetten vám, [...] vámmal azonos hatású díjnak minősül akkor is, ha nem az állam javára vetik ki, és nincs megkülönböztető vagy védintézkedés jellege, valamint, ha a pénzügyi teherrel sújtott áru nem versenytársa semmilyen hazai terméknek.” Elérhetőség: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61969CJ0002> [letöltés ideje: 2017. február 17.]

⁶¹ A Bíróság 1974. Július 11-i ítélete a 8/74. sz. ún. Dassonville ügyben. „A tagállamok minden olyan kereskedelmi szabályozását, amely közvetlenül vagy közvetve, ténylegesen vagy potenciálisan akadályozhatja a Közösségen belüli kereskedelmet, mennyiségi korlátozásokkal azonos hatású intézkedésnek kell tekinteni.” Elérhetőség: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:61974CJ0008&from=EN> [letöltés ideje: 2017. február 17.]

⁶² Európai Parlament: Az áruk szabad mozgása, Elérhetőség: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/en/displayFtu.html?ftuId=FTU_3.1.2.html [olvasva: 2017. február 18.]

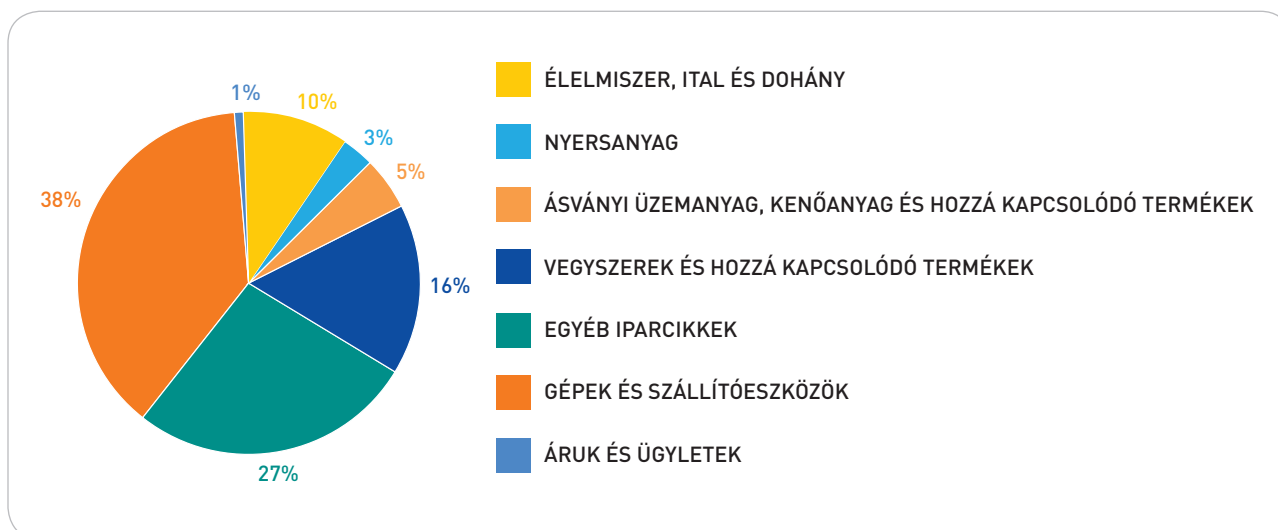

9. Kép: Az áruk szabad mozgása volt annak a munkának a középpontjában, amelyet a Hargita Megye Tanácsa által kiírt versenyre készített az alkotó (a képet Bakos Anett szerkesztette)

Az áruk szabad áramlása maga után vonja a közös fogyasztóvédelmet is. A termékbiztonságra vonatkozó európai szabályozások biztosítják, hogy azok a termékek, amelyek nem felelnek meg az előírásnak, kikerüljenek a forgalomból.

Érdekes számok

- Az EU-tagállamok közötti kereskedelem jóval nagyobb, mint harmadik országokkal. 2013-ban a legtöbb ország teljes árukereskedelme EU28-tagállamokkal zajlott (kivéve az Egyesült Királyságot, Görögországot és Máltát).⁶³

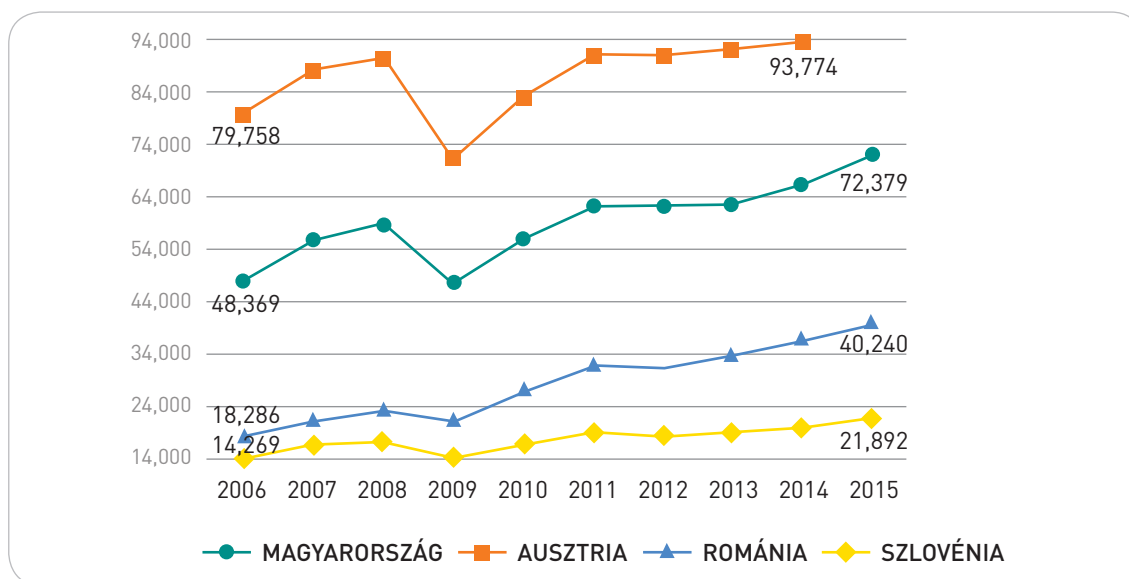
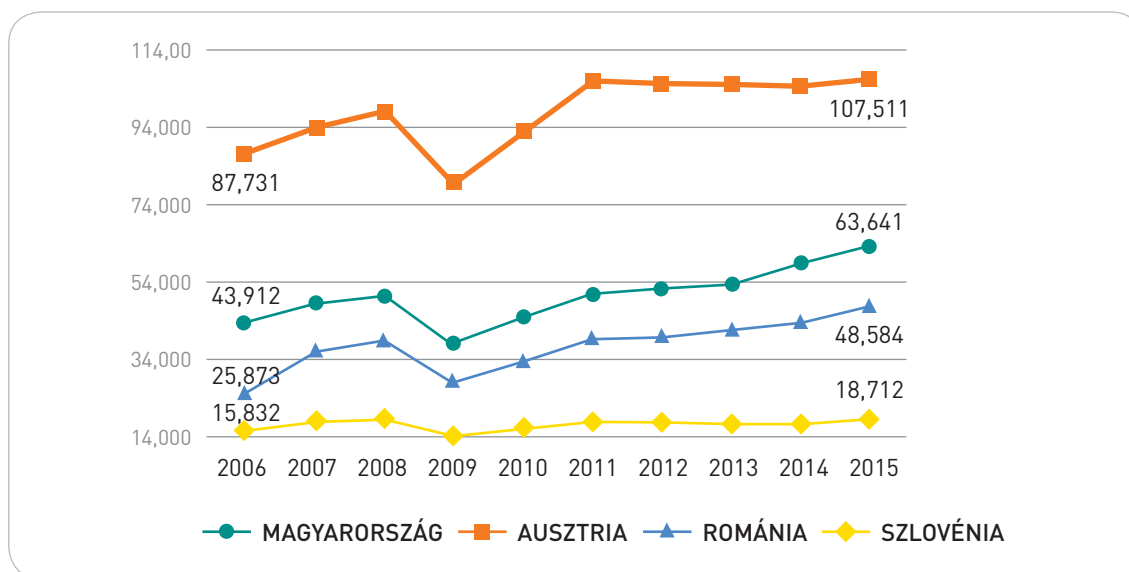

13. ábra: EU28-on belüli kereskedelem termékek szerint, 2013.

Forrás: Eurostat

⁶³ Eurostat: Intra-EU trade in goods – recent trends, Elérhetőség: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Intra-EU_trade_in_goods_-_recent_trends

- Ausztria, Magyarország, Szlovénia és Románia szintén a teljes exportjának túlnyomó részét (kb. 70-75%) bonyolítja le más EU-tagállamokkal.
- Motorkerékpárok, lakókocsik és pótkocsik 1994 óta a leggyakrabban kereskedett termékek között vannak.⁶⁴
- Mind az EU-ba irányuló export, mind az EU-ból érkező import enyhe növekedést mutat Ausztriában, Magyarországon, Szlovéniában és Romániában.

14. ábra: EU-n belüli kereskedelem: import és export az EU28 országokba
 Forrás: Eurostat, 2016

⁶⁴ Eurostat: Intra-EU trade of the most traded goods, Elérhetőség: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Intra-EU_trade_of_the_most_traded_goods#The_5_most_significant_products_in_intra-EU_trade [olvasva: 2017. február 18.]

Kihívások

- **A harmonizáció még mindig folyamatban van;** az intézkedések sora még nem teljes és ez többnyire a kis- és középvállalkozásoknak (KKV) okoz problémákat. Ezek a vállalkozások kevésbé tudnak olyan, bizonyos termékekre vonatkozó nemzeti szabályozásokhoz és technikai feltételekhez alkalmazkodni, amelyeknél a harmonizáció még nem történt meg. Így ezek a vállalatok a tevékenységüket a hazai piacra fókuszálják ahelyett, hogy az európai piac nagyobb vállalataival versenyeznének.⁶⁵
- Az EU-ban működő KKV-k csupán 25%-a exportál, és még ennél is kisebb arányban vannak azok, akik az EU-n kívülre exportálnak.⁶⁶
 - A versenyképesség fokozása érdekében a Bizottság célul tűzte ki, hogy segítse a KKV-kat a piacra jutásban. Ezért indították el a kis- és középvállalkozások versenyképességéért (Competitiveness of Small and Medium size Enterprises, COSME) programot. Bővebb információ a [kkv-k piacra jutásának javításáról](#) és a [COSME](#) programról az Európai Bizottság oldalán található.

A hévízi rendezvény rámutatott a kkv-k más tagállamba történő exportálásának alacsony arányára. Ez azért kulcsfontosságú, mivel ez azt jelenti, hogy az európai vállalkozások 99% -át kitevő és az európai alkalmazottak 2/3-át foglalkoztató kkv-k nem használják ki megfelelő mértékben ezt a szabadságot. Ugyanakkor azt is szem előtt kell tartanunk, hogy az EU más eszközökkel támogatja az olyan kkv-kat, amelyek helyi piacokra termelnek, annak érdekében, hogy az élelmiszerlánc a lehető legrövidebb legyen, így erősítve az éghajlatváltozás elleni küzdelmet.

- **A vállalkozói attitűd hiánya** (az Egyesült Államokhoz viszonyítva).⁶⁷
 - A Bizottság ezért is népszerűsíti a vállalkozói tevékenységeket a 2013-ban elfogadott [Vállalkozás 2020 Akcióterven](#) keresztül, aminek célja, hogy az embereket vállalkozás indítására bátorítsa. A terv magában foglal egy oktatási keretrendszert, mely az oktatási rendszer alapvető elemévé teszi a vállalkozói ismeretek oktatását⁶⁸, illetve célul tűzte ki az adminisztratív szabályok és terhek csökkentését.⁶⁹

2017. március 24-én Belgrádban az Unió szabadságok napján a fiatalok képviselői kiemelték, hogy a szerbiai vállalkozásindítás legfőbb akadályait a pénzügyi csőd kockázata, a gyakorlati ismeretek és készségek hiánya, a vállalkozások nyilvántartásba vételének összetett adminisztrációja és a gyenge jogalkotási keret jelenti. A fiatalok úgy vélik, hogy a félelem az, amely megakadályozza őket egy saját vállalkozás elindításában, továbbá nincs elég tapasztalatuk és külső támogatást sem kapnak.

⁶⁵ Az Európai Bizottság Vállalkozáspolitikai és Ipari Főigazgatósága (2010). Free movement of goods. Guide to the application of Treaty provisions governing the free movement of goods, az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxemburg

⁶⁶ Európai Bizottság: SMEs' access to markets, Elérhetőség: https://ec.europa.eu/growth/smes/access-to-markets_en, [olvasva: 2017. március 2.]

⁶⁷ Európai Bizottság: Promoting entrepreneurship, Elérhetőség: https://ec.europa.eu/growth/smes/promoting-entrepreneurship_en [olvasva: 2017. március 2.]

⁶⁸ Európai Bizottság: Entrepreneurship education, Elérhetőség: https://ec.europa.eu/growth/smes/promoting-entrepreneurship/support/education_en [olvasva: 2017. március 2.]

⁶⁹ Európai Bizottság: Improving conditions for competitiveness, Elérhetőség: https://ec.europa.eu/growth/smes/cosme/improving-conditions_hu [olvasva: 2017. március 2.]

A kerekasztal résztvevői egyetértettek abban, hogy az EU-hoz való csatlakozás sok lehetőséget nyit meg ezen a területen, ugyanakkor úgy vélik, hogy nem rendelkeznek gyakorlati ismeretekkel és készségekkel, amelyeket üzleti tevékenységük során felhasználhatnának. A fiatalok szerint ezeket a hiányosságokat a középiskolák és a vállalatok közötti együttműködéssel, sikeres üzletemberek mentorálási tevékenységével, valamint a minőségi gyakorlat biztosításával lehet pótolni.

Hasonlóképpen, a Csíkszeredán 2017. május 5-én tartott eseményen is különös hangsúlyt fektettek a vállalkozói kultúra oktatási rendszerbe történő bevezetésére. A panel beszélgetés résztvevői kiemelték, hogy a fiatalok vállalkozóvá válásában rejlő érdekeltséget és potenciált azzal szükséges támogatni, hogy a vállalkozói gondolkodásmódot és attitűdöt már az oktatásban és képzésben segíteni kell. Több hangsúlyt kell fektetni a személyes (azaz minden olyan készségre, ami a másokkal való kommunikációt, viselkedést befolyásolja) és alapvető készségek elsajátítására, beleértve a problémamegoldást, a csapatépítést, a társadalmi és a polgári kompetenciákat vagy a kezdeményező-készséget. A szakképzésben részesülő fiataloknak gyakorlati és vállalkozói készségekre is szükségük van, hiszen az ő szakképzettségük nagyobb mobilitással bír. Ez különösen fontos az agyelszívás problémájával szembesülő kelet-európai országokban, mivel az északi államokhoz képest jóval alacsonyabb bérek következtében folyamatosan veszítik el ezek a régiók a tehetséges, jól képzett fiataljaikat.

- **A technológiai fejlődés, innováció és különböző új termékek szintén kihívásokat okozhatnak, mivel a szabályozás gyakran nem tud lépést tartani velük, így akadályokat képezhetnek a kereskedelemben.**
- **Az internetnek köszönhetően a kereskedelem új formái jelentek meg és válnak egyre népszerűbbé (pl. online vásárlás), amely új területet jelent az EU-szabályozásnak is.**

A TŐKE ÉS A FIZETÉSI MŰVELETEK SZABAD ÁRAMLÁSA

A tőke szabad áramlása a négy alapszabadság közül az utolsó és egyben a legkiterjedtebb is, mivel harmadik országokra is vonatkozik.⁷⁰ **A határon átívelő tőketranzakciók – például valutavásárlás, ingatlanvásárlás, vállalati részvények és kölcsönök, számlaműveletek, pénzügyi eszközök vagy közvetlen külföldi beruházások – nem korlátozhatóak.** A tőke szabad áramlása hozzájárult az európai valuta és az Európai Monetáris Unió (EMU) bevezetéséhez is. **Ez a szabadság a három másik szabadság kiegészítő elemének tekinthető.**

Fejlődés

A Római Szerződés eredetileg csak a közös piachoz szükséges mértékben írta elő a tőkemozgások liberalizációját (”a piac megfelelő működésének biztosítása érdekében”⁷¹). Néhány tagállam már ekkor úgy döntött, hogy csökkenti a tőkemozgások korlátozását.⁷² Amikor 1988-ban az Európai Monetáris Unió célkitűzéssé vált, a 88/361/EEC tanácsi irányelv a tőkemozgások teljes szabadságát vezette be. Ennek ellenére a tagállamok az úgynevezett védzáradék értelmében megtarthattak néhány korlátozó intézkedést abban az esetben, ha a tőkemozgás megzavarná a monetáris politikát. A közös európai valuta óta ezzel a lehetőséggel csak azok a tagállamok élhetnek, amelyekben még nem vezették be az eurót. Átmeneti korlátozásokat szintén engedélyeztek bizonyos esetekben. **A Maastrichti Szerződés megtiltotta a tőkemozgások mindenfajta korlátozását a tagállamok között, illetve a tagállamok és harmadik országok között, ezzel megszilárdítva a szabadságot.** A kivételek többnyire a harmadik országokkal folytatott tőkemozgásokra vonatkoznak.⁷³ Emellett engedélyeztek átmeneti időszakokat az új tagállamok számára a tőkeműveletek tekintetében, ideértve az ingatlanügyleteket is.⁷⁴ **Napjainkban az Eurózónában a tőke szabad áramlása teljes mértékben megvalósult és a közös valutának köszönhetően nincsenek tranzakciós költségek sem.**

A gyakorlatban

Uniók polgárként számos pénzügyi műveletet végezhetünk: bármelyik tagállamban nyithatunk bankszámlát, vásárolhatunk ingatlant és vállalati részvényt, vagy bármelyik tagállamban befektethetünk. Emellett a vállalatok befektethetnek más tagállamokban lévő vállalatokba, vagy tulajdonba vehetnek és menedzselhetnek más tagállamban lévő vállalatokat, befektethetnek abban a tagállamban, ahol ez legjobban megéri, munkahelyeket teremthetnek ott, ahol a legolcsóbb. A kormányok szintén profitálhatnak a tőke szabad mozgásából, hiszen így alacsonyabb kamattal juthatnak kölcsönhöz⁷⁵. Az Eurózónán belül még több hatása van: nem kell az árakat átszámolni hazai valutára. **Ennek a szabadságnak köszönhetően az európai embereknek és vállalkozásoknak az EU-n belül elérhető összes pénzügyi**

⁷⁰ Európai Parlament: Free movement of capital, Elérhetőség: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/en/displayFtu.html?ftuId=FTU_3.1.6.html [olvasva: 2017. március 9.]

⁷¹ A Bíróság 1981. november 11-i ítélete, Elérhetőség: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CEEX%3A61980CJ0203>, [letöltés ideje: 2017. március 9.]

⁷² Európai Parlament: Free movement of capital, Elérhetőség: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/en/displayFtu.html?ftuId=FTU_3.1.6.html [olvasva: 2017. március 9.]

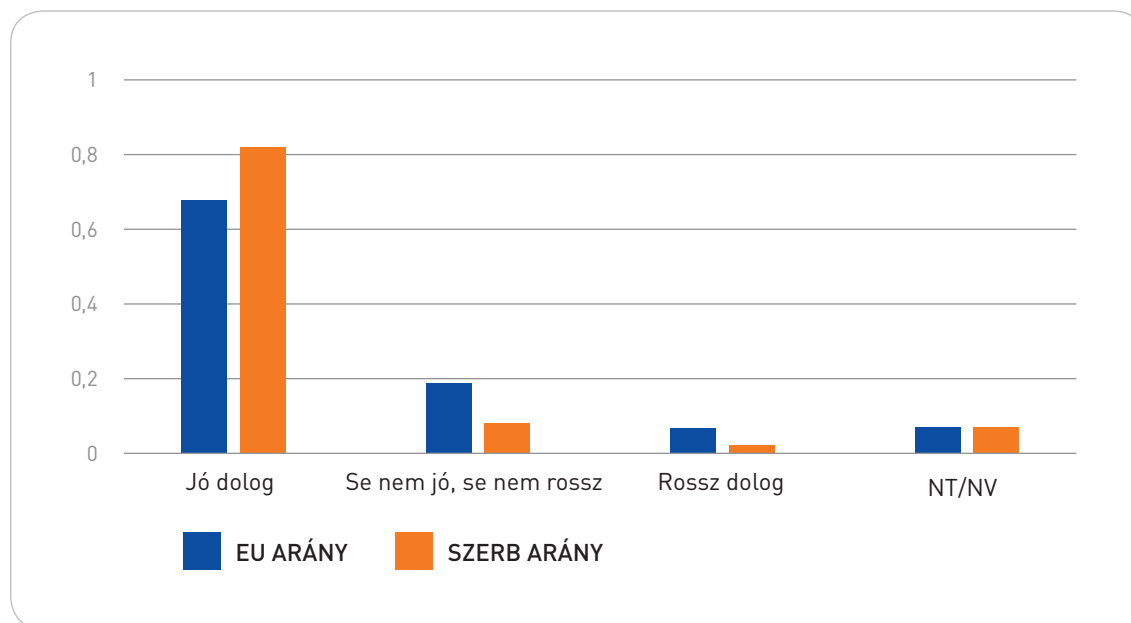
⁷³ Uo.

⁷⁴ Európai Bizottság: Capital Movements, Elérhetőség: http://ec.europa.eu/finance/capital/overview_en.htm#when, [olvasva: 2017. március 9.]

⁷⁵ Európai Bizottság: Capital Movements, Elérhetőség: http://ec.europa.eu/finance/capital/overview_en.htm#when, [olvasva: 2017. március 9.]

szolgáltatáshoz (pl. kölcsönök, biztosítások) hozzáférésük van. Ez a mindennapi életre csakúgy pozitívan hat, mint az egész piac gazdasági növekedésére.⁷⁶

Online kérdőívünk eredménye értelmében a megkérdezettek túlnyomó többsége pozitívan értékeli, hogy az EU-n belül bármelyik országban szabadon lehet vállalkozást indítani.

15. ábra: „Az uniós polgárok számára elérhető lehetőség a vállalkozás indítására bárhol az EU területén”

Forrás: EU3doms kérdőív alapján

Gyakorold jogaidat – a SOLVIT példája

A SOLVIT az Európai Bizottság egyik szervezete, melynek célja, hogy az európai polgárokat és családjaikat segítse jogaik gyakorlásában.

Egy sikeres történet arról, hogy a SOLVIT hogyan oldott meg egy, a tőke szabad áramlásának jogához kapcsolódó problémát:

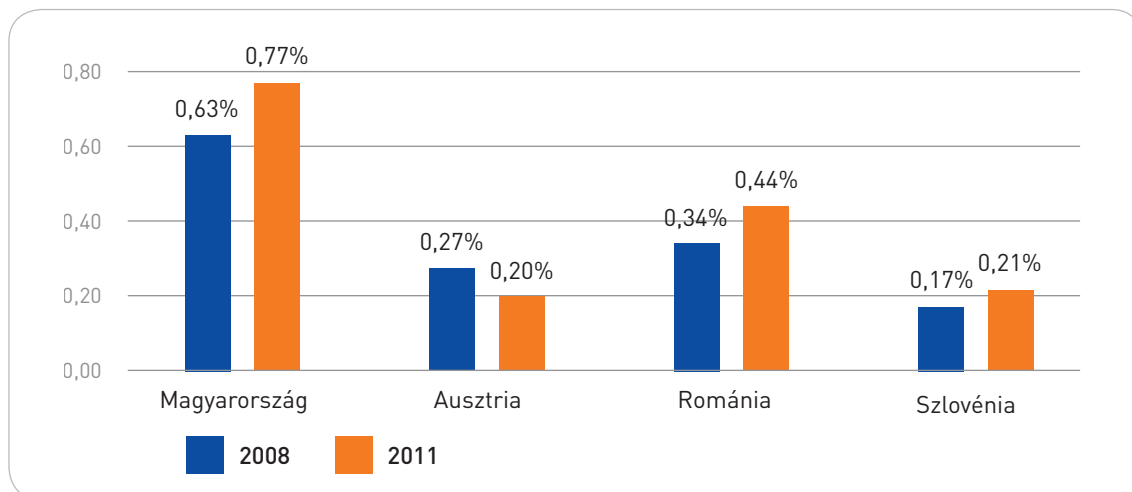
- „Egy Spanyolországban élő és dolgozó szlovén állampolgár visszatérítést igényelt (207,86 euró összegben) a megtakarításaira kivetett és a bankja által automatikusan visszatartott adó után. A spanyol hatóságok azonban nem térítették vissza számára a pénzt. Eljárásuk ellentétesnek bizonyult a megtakarításokból származó kamatjövedelem kettős adózatásának megakadályozását célzó uniós jogszabályi rendelkezésekkel. A SOLVIT közbenjárása azonban megváltoztatta a helyzetet: a spanyol hatóságok végül visszatérítették a szlovén állampolgárnak a bank által visszatartott összeget.”⁷⁷

⁷⁶ Európai Bizottság: Capital Movements, Elérhetőség: http://ec.europa.eu/finance/capital/overview_en.htm#when, [olvasva: 2017. március 9.]

⁷⁷ Az Európai Bizottság SOLVIT oldala: Taxation, Elérhetőség: http://ec.europa.eu/solvit/problems-solved/taxation/index_hu.htm [olvasva: 2017. március 9.]

Érdekes mutatószámok

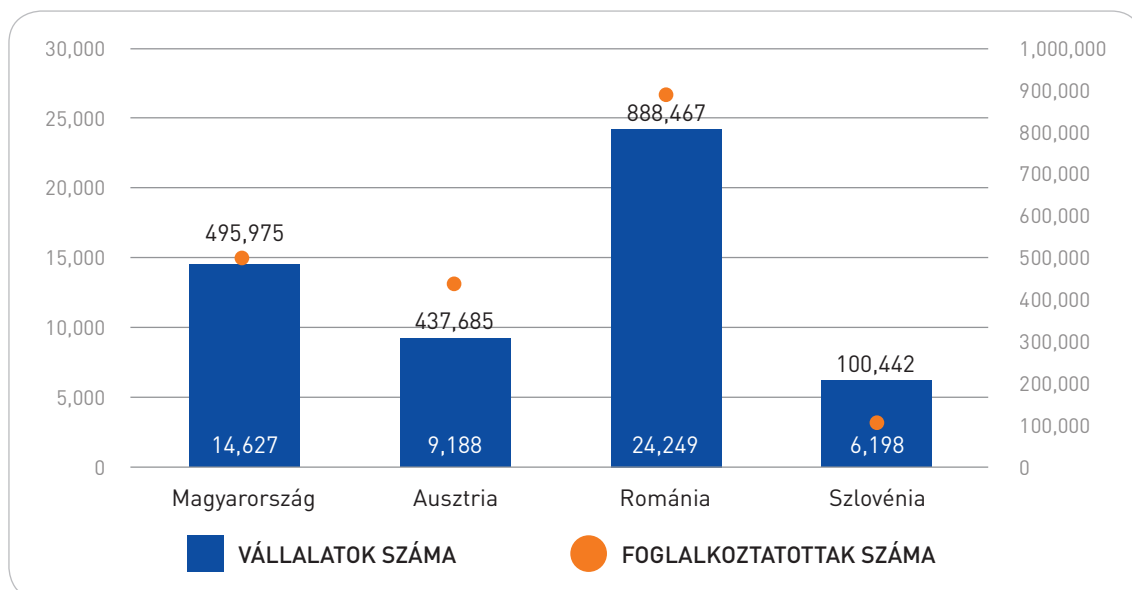
- A tőke szabad áramlása a tagállamok közötti tőkebefektetések növekedését eredményezte, melynek mérésére az egyik legjobb indikátor a beáramló közvetlen külföldi működőtőke befektetések mértéke a bruttó hozzáadott érték százalékában kifejezve. Például a 2011-ben Szlovéniában előállított GDP 21%-a származott közvetlen külföldi működőtőke befektetésekből.⁷⁸

16. ábra: „Külföldi működőtőke befektetések változása: EU-n belül közvetlenül befektetett működő tőke millió ECU/EUR-ban (hozzáadott érték változása százalékosan kifejezve)”

Forrás: EU3doms kérdőív alapján

- A külföldről irányított vállalatok hatása maguknak a vállalatoknak, valamint azok alkalmazottainak számával mérhető. Ebben a tekintetben Románia rendelkezik a legmagasabb mérőszámmal.

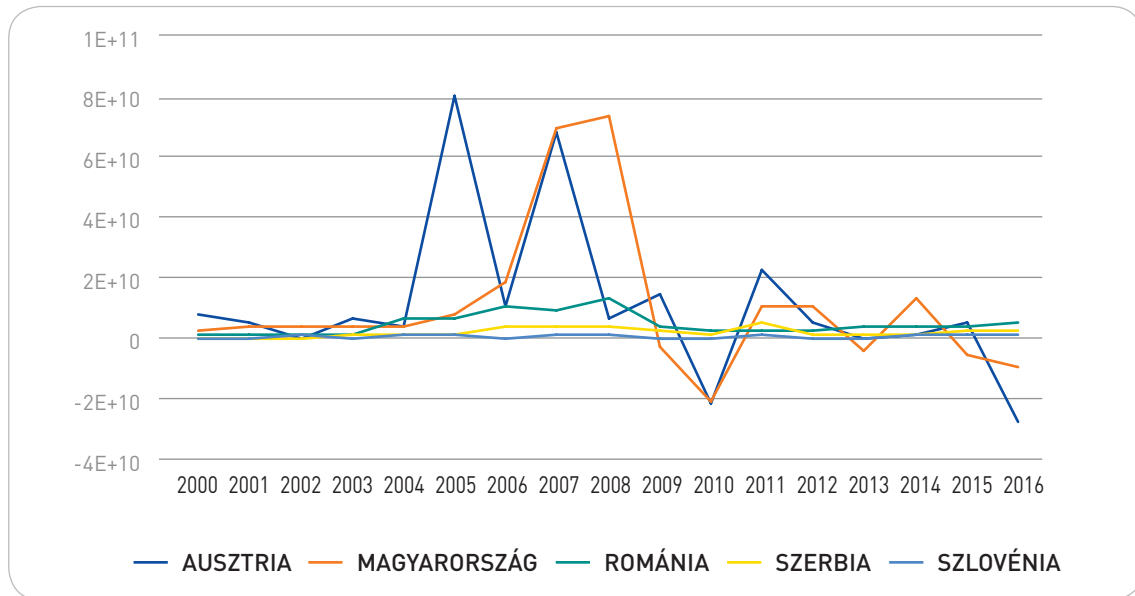

17. ábra: „Külföldről irányított vállalatok: a vállalatok száma és foglalkoztatottaik száma 2014-ben”

Forrás: Eurostat, 2017

⁷⁸ Az Európai Bizottság SOLVIT oldala: Taxation, Elérhetőség: http://ec.europa.eu/solvit/problems-solved/taxation/index_hu.htm [olvasva: 2017. március 9.]

- A közvetlen külföldi működőtőke befektetések nettó beáramlásában a 2008-as gazdasági válság hatására erős visszaesés következett be.

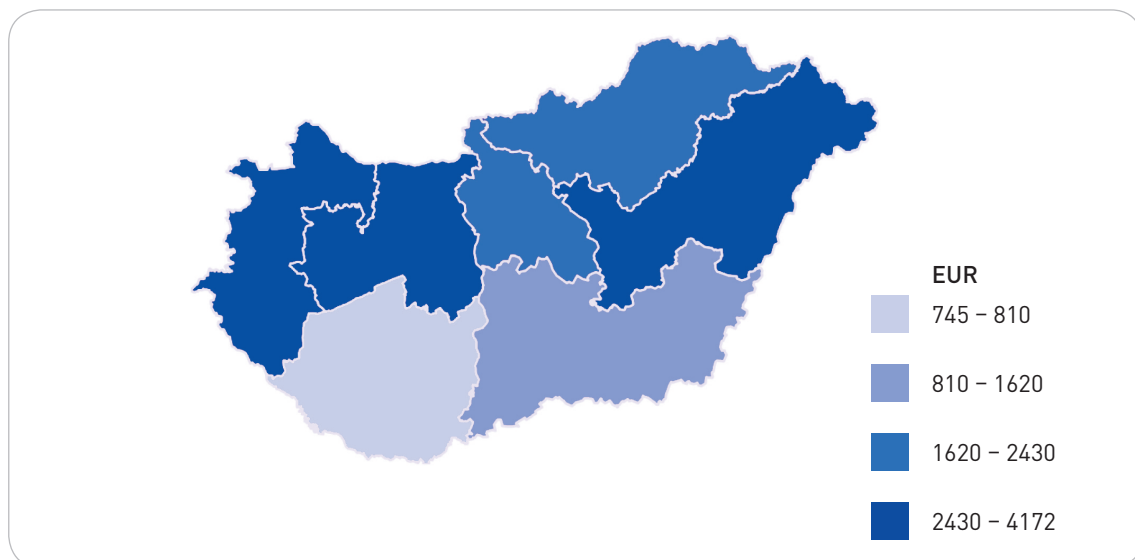

18. ábra: „Külföldi működőtőke beáramlás nettóban”

Forrás: Világbank adatbázisa, 2017

Kihívások

- A legutóbbi pénzügyi válság sokkolta az eurózónát (ld. Görögország esete), és jelentős továbbgyűrűző hatásai voltak: az eurózónához még nem csatlakozott országok erős aggályokat fogalmaztak meg.

10. Kép: A külföldi közvetlen működőtőke-befektetések mértéke vállalatonként (1000 Ft) 2012-ben

Forrás: KSH

- A közvetlen külföldi működőtőke-áramlás nem egyenlően oszlik el a különböző régiók között: a fejlettebb régiók több külföldi befektetést vonzanak. *A Copenhagen Economics egyik tanulmánya szerint azok a régiók, melyek más országokkal határosak vagy van nemzetközi repülőterük, általában több közvetlen külföldi működőtőke befektetést vonzanak.*⁷⁹
- A közvetlen külföldi működőtőke beruházások fellendíthetik a gazdaságot, ugyanakkor gyengíthetik a kis- és középvállalkozásokat, amelyek tipikusan a hazai piacokon érdekeltek. A tőke szabad áramlása tehát nem mindig eredményez egyenlő esélyeket a különböző szereplők számára.
 - A turizmus az egyik olyan gazdasági ág, amely széles lehetőségeket kínál a kisebb vállalkozások és a vidéki régiók számára. A fenntarthatóság az EU turizmus-megközelítésének egyik fő szempontja, ide értve a kerékpárútvonalakat, a sport- és rekreációs turizmust, valamint a természeti- és kulturális útvonalakat.⁸⁰
 - A határokon átívelő turizmus jó lehetőség a gazdasági növekedés elérésére azon kisebb (különösen határmenti) városok számára (pl. több országot érintő tematikus útvonalakkal), akik nem tudnak a nagyobb turisztikai látványosságokkal versenyezni.
 - Az Európai Bizottság és az Európai Tanács tanulmánya szerint a kulturális útvonalak óriási potenciált rejtenek a kis- és középvállalkozások számára, mivel a klaszteresedést, interkulturális párbeszédet és általában az Európáról alkotott képet erősítik.⁸¹

Turizmus mint lehetséges kitörési pont

Az Európai Beruházási Jelentés szerint 2015 és 2025 között a turizmus és utazás területén várható növekedés a különböző szektorok között a negyedik legnagyobb lesz (az előrejelzések szerint kicsivel több mint 3%-os éves növekedés várható). Ez azt jelenti, hogy a szektor 2025-ig nagyjából 38 millió munkahelyet fog teremteni. A kormányoknak, regionális és helyi önkormányzatoknak ezért a turisztikai szektorban történő, célzott befektetésekre kell fókuszálniuk, melyek képesek lépést tartani a legutóbbi trendekkel és a változó igényekkel. A kreatív finanszírozási formák, mint például a köz- és magánegyüttműködés és a közösségi finanszírozás a beruházások lehetséges új módjai olyan esetekben, amikor a hagyományos finanszírozási formák valamilyen oknál fogva nem működőképeseek.⁸²

Jó gyakorlatok

A következőkben egy brit tanulmány (*Enhancing the Competitiveness of Tourism in the EU*)⁸³ által vizsgált, a turizmus területén megvalósított jó gyakorlatokat vesszük számba:

- Az *I Briganti di Cerreto* nevezetű olasz projekt célja az volt, hogy a "Közösségi turizmuson" keresztül keltsen életre egy elnéptelenedett falut Emilia-Romagnában. A falu fiatal lakosai létrehoztak egy egyesületet és saját szakmai hátterüket használták fel arra, hogy bemutassák azokat a tevékenységeket, amelyek segíthetnék a turizmus növekedését (pl. hagyományos ételek készítése, kávéház és étterem nyitása, túrafelszerelést kínáló bérleti szolgáltatás stb.). **A helyi emberek elköteleződése elengedhetetlen része a helyi turizmusnak.**

⁷⁹ A Copenhagen Economics és Magnus Blomström professzor közös munkája. (2006). Tanulmány a közvetlen működőtőke beruházásról és a regionális fejlődésről, Elérhetőség: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/fdi2006.pdf [letöltés ideje: 2017. március 20.]

⁸⁰ Európai Bizottság: Sustainable Tourism, Elérhetőség: https://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism/offer/sustainable_en [olvasva: 2017. március 20.]

⁸¹ Európai Bizottság: Cultural Tourism, Elérhetőség: https://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism/offer/cultural_en [olvasva: 2017. március 20.]

⁸² Oxford Economics: European Investment Report, 2015

⁸³ Centre for Strategy and Evaluation (2013). Enhancing the Competitiveness of Tourism in the EU, Elérhetőség: http://www.hotrec.eu/Documents/Document/20131009100029-Tourism_best_practices_-_full_report.pdf [letöltés ideje: 2017. március 20.]

A hévízi rendezvény lehetőséget biztosított arra, hogy a résztvevők bemutassák az EU négy szabadságának megvalósításával kapcsolatos jó gyakorlatait. Lendva elmúlt 25 éve azt tanúsítja, hogy a város kezdetben sikertörténetként indult, az idők során ugyanakkor egyre több nehézséggel kellett szembenéznie az ifjúság, a család és az oktatás területén elkövetett politikai hibák miatt. A magyar, horvát és szlovén határon fekvő Lendva felismerte, hogy egy kis, határmenti régió csak akkor lehet sikeres, ha valami olyasmit hoz létre, amely kiemelkedő és versenytársai felé emeli. Így a fiatalokat és fiatal családokat célzó különböző politikai intézkedések mellett a város felépítette a Vinariumot, amely jelentős idegenforgalmat generál és azt tervezi, hogy megpályázza az Európa Kulturális Fővárosa címet.

- A turizmust érintő trendekben változást mutató fő tényező az információs és kommunikációs technológia (IKT), nevezetesen az, hogy a turisztikai ágazat hogyan kommunikál a fogyasztókkal. A walesi *Digitális Turizmus Üzleti Keretprogram* célja az volt, hogy a turizmusban tevékenykedő kis- és középvállalkozások versenyképességét növelje az IKT-alapú közösségfejlesztéssel. A különböző eszközök között helyet kapott a turisztikai KKV-k közvetlen támogatása, pénzügyi és logisztikai támogatás az együttműködő digitális közösségek létrejöttéhez, valamint a felhasználók által szerkesztett tartalommegosztó folyamatok támogatása is.⁸⁴
- A dublini *Merrion Square Innovation Network* a vendéglátási és kulturális szektorban tevékenykedő 40 különböző érdekeltet hozott össze egy új kulturális terület fejlesztése érdekében. Ez a projekt egy jó példa arra, hogy a **kulturális (és ahhoz kapcsolódó) szervezetek klaszteresedése erősítheti az identitást és a közösséget.**⁸⁵
- A portugál *Alentejo Dark Sky Alqueva* projektje egy kiváló kezdeményezés az elnéptelenedés és a regresszív gazdasági tevékenységek hatásai ellen való küzdelemben, mely bizonyítja, hogy a gyengeségekből erősségek kovácsolhatók. A régió fényszennyezése nagyon alacsony szintű, ezért tökéletes helyszín arra, hogy gyönyörködjünk a csillagos égboltban. Napjainkban az ilyen tiszta és „szennyeztelen” égbolt nagyon ritka Európában, ezért a régió profitálhat abból, ha területére vonzza mind a profi, mind az amatőr csillagászokat. Mára Alqueva az UNESCO és az UNWTO által is elismert Csillagfény Turisztikai Célpont. A projekt a foglalkoztatottak és a külföldi turisták számának jelentős növekedését okozta, és kedvező hatással volt más szektorokra is (kézművesség és gasztronómia). A projekt tanulsága, hogy egy hely egyedi jellegzetességei összehasonlíthatatlan előnyt produkálhatnak, amennyiben megfelelően kihasználják azokat.⁸⁶

⁸⁴ U.o.

⁸⁵ Centre for Strategy and Evaluation [2013]. Enhancing the Competitiveness of Tourism in the EU, Elérhetőség: http://www.hotrec.eu/Documents/Document/20131009100029-Tourism_best_practices_-_full_report.pdf [letöltés ideje: 2017. március 20.]

⁸⁶ U.o.

SZOLGÁLTATÁSOK SZABAD MOZGÁSA

Bevezetés

Amikor a *szolgáltatások szabad mozgásáról* beszélünk, először arra kell rámutatnunk, mely aspektusaiban különbözik a négy alapvető szabadság többi elemétől. Általában nehéz a szolgáltatásokat más tevékenységektől megkülönböztetni (pl. az áruk forgalmazása elválaszthatatlan bizonyos szolgáltatásoktól, a szállítástól vagy a kereskedelemtől; a tőke szabad mozgása érint néhány pénzügyi szolgáltatást is stb.). Az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés 57-es cikkelye szerint **szolgáltatás alatt azokat a tevékenységeket értjük, melyek térítés ellenében valósulnak meg, valamint nem vonatkoznak rá az áruk, a tőke és a személyek szabad mozgásának szabályai.**⁸⁷ Más szóval azok a szolgáltatások tartoznak ebbe a kategóriába, melyek rendelkeznek **határon átnyúló jelleggel, fizetség ellenében valósulnak meg és melyeknél a tevékenységek időben korlátozottak.** Ezen kívül a szolgáltatást nyújtó és a szolgáltatást igénybe vevő szereplő nem származhat egy országtól, azaz a szolgáltatást nyújtó személynek a saját országában kell maradnia, miközben a szolgáltatásának határon átívelőnek kell lennie. Ezért **a vállalkozások letelepedési szabadsága és a szolgáltatások szabadsága általában egynek tekinthető:** „a letelepedés szabadsága és a szolgáltatásnyújtás szabadsága”.⁸⁸

A szolgáltatások kategóriájába tartozó fő tevékenységeknek ipari vagy kereskedelmi jellege van, vagy kézművesek és szakemberek tevékenységei.

Fejlődési folyamat

Az áruk szabad mozgásával összehasonlítva a szolgáltatások szabad mozgása csak lassan, évtizedek alatt fejlődött ki. Ez a folyamat az 1990-es évek elején kezdődött, a Közös Piac programmal párhuzamosan, amikor a szolgáltatások liberalizációja megkezdődött. Ennek köszönhetően a legfőbb szolgáltatásokat (azaz a banki- és pénzügyi szolgáltatásokat, a légi szállítást és a telekommunikációt) az ezredfordulóra liberalizálták, de azóta további szolgáltatások szerepét is felismerték, így került sor például az energiaszektor liberalizációjára. **A szolgáltatások liberalizációja egyre fontosabb lett, ugyanakkor az Európai Unió versenyképességét és eredményességét is támogatja.**⁸⁹ **A szolgáltatások jelentik az EU motorját,** mivel **a kereskedelmi és közszolgáltatások a legtöbb tagállamban a GDP 70%-át adják.** Ezen túlmenően az **aktív uniós polgárok több mint 70%-a dolgozik a szolgáltatási szektorban.**⁹⁰ Ebből következően a szolgáltatások az EU belső piacának fő pillérét jelentik. Ezért a szabadság hatékonyabbá tétele érdekében (és a határon átívelő szolgáltatások fejlesztése érdekében) 2000 márciusában, a Lisszaboni Találkozón megalkották a szolgáltatásokat érintő Egységes Belső Piaci Stratégiát.

Később, a 2006-ban jóváhagyott Szolgáltatási Irányelv 2009. december 28-i határidővel megszüntette a fennmaradt korlátokat és megalapozott egy általános jogi keretrendszert, mely megkönnyítette a szolgáltatást nyújtó vállalatok szabad letelepedését és a szolgáltatások szabad mozgását, miközben fenntartotta a szolgáltatások magas színvonalát.⁹¹

⁸⁷ Horváth Zoltán(2011). Kézikönyv az Európai Unióról (242-243. o.), HVG-ORAC, Budapest

⁸⁸ Europedia: Freedom to provide services in the EU, Elérhetőség: http://www.europedia.moussis.eu/books/Book_2/3/6/06/?all=1 [olvasva: 2017. február 10.]

⁸⁹ Horváth Zoltán (2011). Kézikönyv az Európai Unióról (244-245. o.), HVG-ORAC, Budapest

⁹⁰ Europedia: Freedom to provide services in the EU, Elérhetőség: http://www.europedia.moussis.eu/books/Book_2/3/6/06/?all=1 [olvasva: 2017. február 10.]

⁹¹ ibid

Az irányelv célja, hogy hozzájáruljon az adminisztratív és szabályozási rendszer egyszerűsítéséhez és modernizációjához, így nagy lehetőséget rejt magában arra vonatkozóan, hogy előnyöket biztosítson a fogyasztóknak és a kis- és középvállalkozásoknak. Korábban ugyanis, számos akadálnak köszönhetően, **különösen a kis- és középvállalkozásokat korlátozták abban, hogy kiterjesszék működésüket a nemzeti határokon túlra és teljes haszonélvezői legyenek a belső piacnak.**⁹²

A Bizottság „Európa 2020” közleménye szerint a Szolgáltatási Irányelv teljes megvalósítása a kereskedelmi szolgáltatások 45%-os, valamint a külföldi közvetlen beruházások 25%-os növekedését eredményezné, amely nagyjából 0,5-1,5%-kal növelné a GDP-t.⁹³

A gyakorlatban

A szolgáltatások szabad mozgása azt jelenti, hogy egy személy, aki saját országában szolgáltatást nyújtó vállalkozást üzemeltet (pl. kőműves, idegenvezető vagy fogorvos), szolgáltatást nyújthat a többi EU-tagországban is anélkül, hogy külön vállalkozást, vagy fióküzletet hozna létre a célsországban. Ezért egy kőműves, aki határmenti városban él (pl. Sopronban), megteheti, hogy átkel a határon (például Ausztriába utazik) és épít néhány házat egy másik tagállamban ellenszolgáltatás fejében. Más szóval a **szolgáltatások szabad mozgása azoknak előnyös, akik szeretnének:**

Egyablakos ügyintézési pontok (PSC-k)

Amennyiben fel akarjuk deríteni üzleti lehetőségeinket vagy kiterjeszteni vállalkozásunkat más EU-tagországokra, akkor a PSC-k e -kormányzati portáljain ismerhetjük meg a hatályos szabályozást és intézhetjük el az adminisztratív eljárást online.

További információk a www.eugo.gov.hu oldalon.

- átmenetileg külföldön szolgáltatást nyújtani,
- külföldön élő személynek szolgáltatást nyújtani,
- kipróbálni a piacot, mielőtt vállalkozását kiterjesztené az adott országban,^{94, 95}

Ezekben az esetekben a szolgáltatás nyújtója anélkül kínálhatja szolgáltatását, hogy az adott ország adminisztratív eljárásaihoz és szabályaihoz kellene alkalmazkodnia. Ennek ellenére a nemzeti hatóságok értesítése a szolgáltatás nyújtásának tényéről szükségszerű lehet.⁹⁶

Adatforgalmi roaming díjak

Mivel a mobilkészülékekre letöltött adatmennyiség világszerte 50 euróban (vagy ennek megfelelő értékű más valutában) maximálva volt, így ez bizonyos védelmet jelentett az adatforgalmi roamingdíjak által okozott magas számla ellen. 2017. június 15-től azonban megszűnt az extra roaming díj az EU-tagállamokban.

⁹² Horváth Zoltán (2011). Kézikönyv az Európai Unióról (246-247. o.), HVG-ORAC, Budapest

⁹³ Európai Parlament: Freedom of establishment and freedom to provide services, Elérhetőség: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/hu/displayFtu.html?ftuid=FTU_3.1.4.html [olvasva: 2017. február 10.]

⁹⁴ Your Europe: Providing services abroad, Elérhetőség: http://europa.eu/youreurope/business/sell-abroad/service-providers/index_hu.htm [olvasva: 2017. február 10.]

⁹⁵ Onnantól kezdve azonban, ha a vállalkozó áthelyezi vállalkozását egy másik EU-s tagállamba, már a letelepedés szabadsága vonatkozik rá.

⁹⁶ Unió jogáival kapcsolatban tanácsot vagy segítséget az alábbi honlapon kérhetsz: http://ec.europa.eu/eu-rights/enquiry-complaint-form/home?languageCode=hu&origin=yeb_vat

Az, hogy adott szolgáltatást lehet-e külföldön nyújtani, főként attól függ, milyen gyakran, milyen hosszan és milyen rendszerességgel valósul meg. Ezen kívül bizonyos szektorokra (pl. pénzügyi, egészségügyi, magánbiztonsági, szerencsejáték, közjegyzői, ideiglenes munkaerő-kölcsönzői vagy telekommunikációs, műsorközvetítési és elektronikus szolgáltatások) különböző szabályozások lehetnek érvényesek.⁹⁷

A szolgáltatások szabadsága nemcsak a szolgáltatások nyújtóinak előnyös, hanem a vásárlást folytató, telekommunikációs eszközöket és internetet használó, pénzügyi szolgáltatásokat igénybe vevő vagy biztosítást érvényesítő fogyasztóknak is. Az egyik fontos szabályozás az **adatforgalmi roaming díjak** esete. A mai világban elsődleges fontosságú a mobiltelefon-használat, így az emberek külföldi utazásaik során a magasabb roaming díjak ellenére is használják készülékeiket. A roaming díjak rendszere a legutóbbi szabályozásnak köszönhetően azonban megváltozott: **2017. június 15-től** a kimenő és bejövő hívások, kimenő üzenetek és internethasználat esetében is **megszűnt a roaming díj**, tehát a szolgáltatások a **hazai áron** vehetők igénybe.⁹⁸

A kérdőívünkben megkérdezett uniós polgárok 48%-a pozitívan értékeli a roaming díjak eltörlését, mely példázza, hogy összefogással milyen eredményekre képesek az uniós tagállamok. Szintén 48% azonban azon a véleményen van, hogy ezt már hamarabb is bevezethették volna. A tagjelölti státuszú Szerbiában a kitöltőknek már csak 33,7%-a vélte úgy, hogy hamarabb is meghozhatták volna ezt a döntést, 63% pedig örömmel fogadta a díjszabás eltörlését. A résztvevő uniós országok kitöltői közül mindössze 3% gondolta úgy, hogy országa az EU nélkül is elérhette volna a roaming díjak eltörlését.⁹⁹

A csíkszeredai rendezvényen a helyi vállalkozók üzleti ötletüket és azok megvalósításának útját mutatták be. Többségük szervesen kapcsolódik a szolgáltatások szabadságához: a romániai Hargita megyében született és a különböző nyugat-európai egyetemeken nevelkedett fiatal vállalkozók úgy döntöttek, hogy visszatérnek hazájukba, ahol létrehozzák üzleti tevékenységüket az informatikai szektorban, amely kihasználja a szolgáltatások szabadságát. Habár Romániában van a székhelyük, szolgáltatásuk (alkalmazások, szoftverek stb.) ügyfelei 95%-ban más EU-s országból származnak.

Szintén fontos megemlíteni az **Egységes Euró Fizetési Övezetet (SEPA)**, ami az euróban történő fizetéseket harmonizálja Európában. A SEPA-nak köszönhetően a hitel transzfereket, csoportos beszedési megbízásokat és kártyás fizetéseket ugyanazokkal a feltételekkel vehetik igénybe az európai fogyasztók és az üzleti, valamint közigazgatási szervek. Ezért a határon átnyúló elektronikus kifizetések ugyanolyan egyszerűvé válnak, mint a hazaiak. A SEPA az egész Európai Unióra, valamint Izlandra, Norvégiára, Svájcra, Liechtensteinre, Monacora és San Marinora terjed ki. Emellett az eurózónán kívüli tagállamok is kiterjeszthetik a fenti szabályozást a nemzeti valutájukra. Svédország és Románia ezt az opciót választotta, ezért az euróban, illetve svéd koronában és román lejben történő kifizetések ugyanaz alá a SEPA szabályozás alá esnek.¹⁰⁰

A **SEPA**-nak köszönhetően a külföldön élő vagy dolgozó emberek számára lehetséges, hogy az anyaországukban már meglévő bankszámlájukra kapják meg fizetésüket, vagy azt használják a számlák kifizetésére.

⁹⁷ Your Europe: Providing services abroad, Elérhetőség: http://europa.eu/youreurope/business/sell-abroad/service-providers/index_hu.htm [olvasva: 2017. február 10.]

⁹⁸ Your Europe: Providing services abroad, Elérhetőség: http://europa.eu/youreurope/citizens/travel/money-charges/mobile-roaming-costs/index_hu.htm [olvasva: 2017. február 17.]

⁹⁹ Forrás: EU3doms kérdőív alapján saját számítás.

¹⁰⁰ Európai Bizottság: Single euro payments area (SEPA), Elérhetőség: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/consumer-finance-and-payments/payment-services/single-euro-payments-area-sepa_en [olvasva: 2017. február 17.]

Gyakorold jogaidat – a SOLVIT példái

Az alábbiakban két sikeres történet olvasható arról, hogyan oldotta meg a SOLVIT a szolgáltatások szabad mozgásához kapcsolódó problémákat:

- **“Szolgáltatások értékesítése az EU-ban.** Vadvízi evezést szervező magyar és szlovák vállalkozások panaszt tettek azért, mert a szlovén cégek olcsóbban és hosszabb ideig élveztek hozzáférési jogokat egy szlovéniai folyón. A külföldi társaságoknak nemcsak, hogy többet kellett fizetniük, hanem napi engedélyt is ki kellett váltaniuk ahhoz, hogy szolgáltatásokat nyújthassanak a helyszínen. A SOLVIT-nak köszönhetően a szlovén fél módosította a diszkriminatív szabályokat, így a külföldi vállalkozások most már a helyiekkel azonos feltételekkel szervezhetnek vadvízi evezést az ország folyóin. Ennek a problémának a megoldása tovább tartott, mert meg kellett változtatni a szabályokat. Az ügy 10 hónap alatt oldódott meg.”¹⁰¹
- **“Egészségügyi ellátás a külföldön tanuló diákok számára.** Egy Hollandiában tanuló osztrák diáknak kint tartózkodása során műtéten kellett átesnie. Az európai uniós szabályok értelmében ugyanolyan bánásmódban kellett volna részesülnie Hollandiában, mint az ott biztosítással rendelkező embereknek. A kórház azonban ahelyett, hogy közvetlenül az osztrák egészségbiztosítónak küldte volna meg a számlát, a diákkal akarta megfizettetni a kezelés költségét. A SOLVIT felhívta az intézmény figyelmét arra, hogy eljárásuk hátrányos megkülönböztetésnek minősül. A kórház korrigálta a tévedést: a számlát megküldte az illetékes osztrák egészségbiztosítónak. Az ügyben 4 hét alatt megoldás született.”¹⁰²

Átmeneti külföldön tartózkodás alatt (pl. külföldi tanulmányok során, nyaraláskor vagy egy üzleti úton), más EU-tagállamban, ha előre nem látott orvosi kezelésre van szükségünk, mint uniós polgárt **Európai Egészségbiztosítási Kártya** birtokában megillet bármilyen sürgős orvosi kezelés, ami nem várhat hazaérkezésig. Ezért a **jogaink megegyeznek azokéival, akiknek abban az országban van biztosításuk, amelyikben éppen tartózkodunk.**¹⁰³

Jogunk van ahhoz is, hogy tervezett orvosi kezelést vegyünk igénybe más EU-tagállamban. Ezekhez a szolgáltatásokhoz ugyanazokkal a feltételekkel és ugyanazon az áron férhetünk hozzá, mint az adott államban élő emberek, ezen felül lehetséges, hogy a költségeink egy részét vagy teljes egészét fedezzék.¹⁰⁴ Egészségbiztosítónk közvetlenül fedezheti a felmerülő összes költséget, amennyiben állami kezelést veszünk igénybe, illetve a biztosítóval előzetesen egyeztetünk a felmerülő engedélyekről mielőtt a kezelés érdekében elutaztunk. Emellett költségeinket akkor is fedezhetik, ha magánkezelést veszünk igénybe, azonban csak abban az esetben, ha a kezelést magunk fizetjük, majd utólag visszatérítést igénylünk.¹⁰⁵

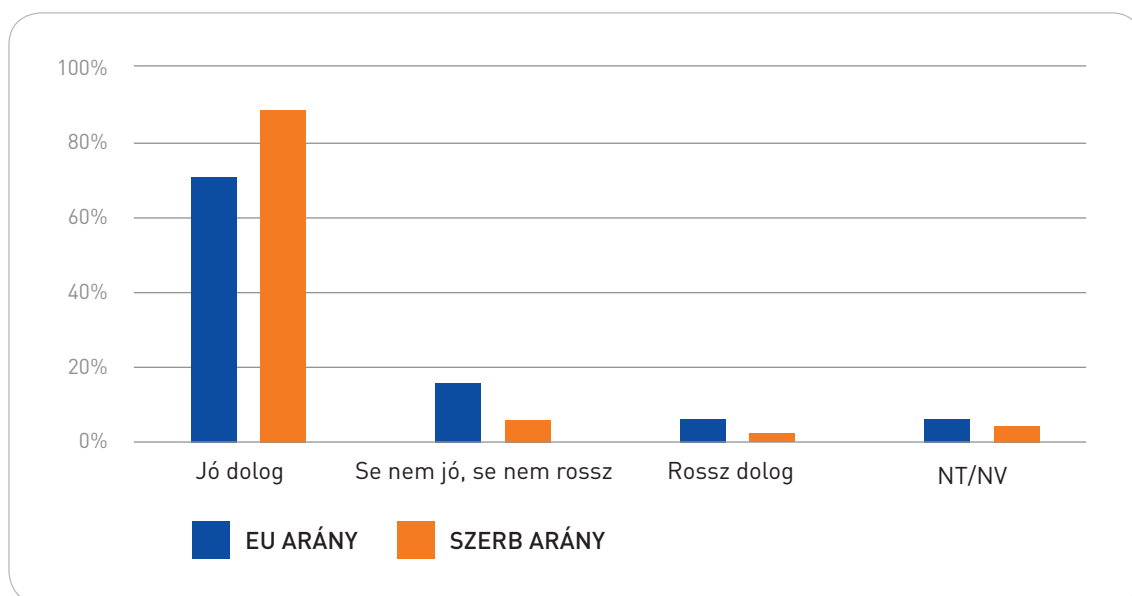
¹⁰¹ Az Európai Bizottság SOLVIT oldala: Goods and services, Elérhetőség: http://ec.europa.eu/solvit/problems-solved/goods-services/index_hu.htm [olvasva: 2017. február 28.]

¹⁰² Az Európai Bizottság SOLVIT oldala: Health insurance abroad, Elérhetőség: http://ec.europa.eu/solvit/problems-solved/health/index_hu.htm [olvasva: 2017. február 28.]

¹⁰³ További információkért látogass el a http://europa.eu/youreurope/citizens/health/unplanned-healthcare/temporary-stays/index_hu.htm oldalra.

¹⁰⁴ Mielőtt tervezett egészségügyi ellátást veszel igénybe külföldön, mindenképpen vedd fel a kapcsolatot nemzeti kapcsolattartó portáloddal, vagy egészségbiztosítóddal. További információkért látogass el a http://europa.eu/youreurope/citizens/health/planned-healthcare/right-to-treatment/index_hu.htm oldalra.

¹⁰⁵ Your Europe: Expenses and reimbursements: planned medical treatment abroad, Elérhetőség: http://europa.eu/youreurope/citizens/health/planned-healthcare/expenses-reimbursements/index_hu.htm [olvasva: 2017. február 28.]

19. ábra: „Az uniós polgárok számára elérhető jog az egészségügyi szolgáltatások igénybevételére más tagállamokban...”

Forrás: EU3doms kérdőív alapján saját számítás

A kérdőívben megkérdezett uniós polgárok 70%-a gondolja úgy, hogy számára jó dolog az, hogy más tagállamban is igénybe vehet egészségügyi szolgáltatást. A szerbek egyelőre nem élhetnek vele, de a megkérdezettek 87%-a értékelte pozitívnak.

Mintatörténetek:¹⁰⁶

- “Xavier általános fogászati kezelést szeretne igényelni Svédországban. Hazájában fedezi az egészségbiztosító az ilyen típusú kezelést. A kezelés azonban ebben a tagállamban többe kerül, mint saját hazájában. Xavier azt szeretné, hogy egészségbiztosítója a teljes költséget fedezze, ezért előzetes engedélyt kell kérnie a hatóságtól. Amint megkapja az engedélyt, kiutazhat Svédországba, hogy fogászati kezelésben részesüljön. A kezelésért valószínűleg nem kell fizetnie, mivel az illetékes intézmények rendszerint közvetlenül egymással rendezik a költségeket.”
- “Yvonne hasonló fogászati kezelésben szeretne részesülni, szintén külföldön, Magyarországon, amilyen hamar csak lehet. Felveszi a kapcsolatot a nemzeti kapcsolattartó ponttal, hogy megtudakolja, kell-e előzetes engedélyt kérnie, és azt a választ kapja, hogy nincs szükség erre. Yvonne maga fizeti ki a külföldi kezelést, majd hazatérése után költségtérítést igényel.”

Tudtad? - Néhány hasznos tipp ahhoz, hogyan gyakorolhatod jogaidat a szolgáltatások szabadságának köszönhetően:

- “Ha a légitársaság megtagadja tőled a repülőgépre való felszállást, a járatod törölték, ha járatod több mint 2 órással késéssel indul, vagy jelentős késéssel érkeztedél úticélnél, a járatot üzemeltető légitársaságnak írásos tájékoztatást kell neked adnia a kártérítésre és a segítségnyújtásra vonatkozó szabályokról.”¹⁰⁷

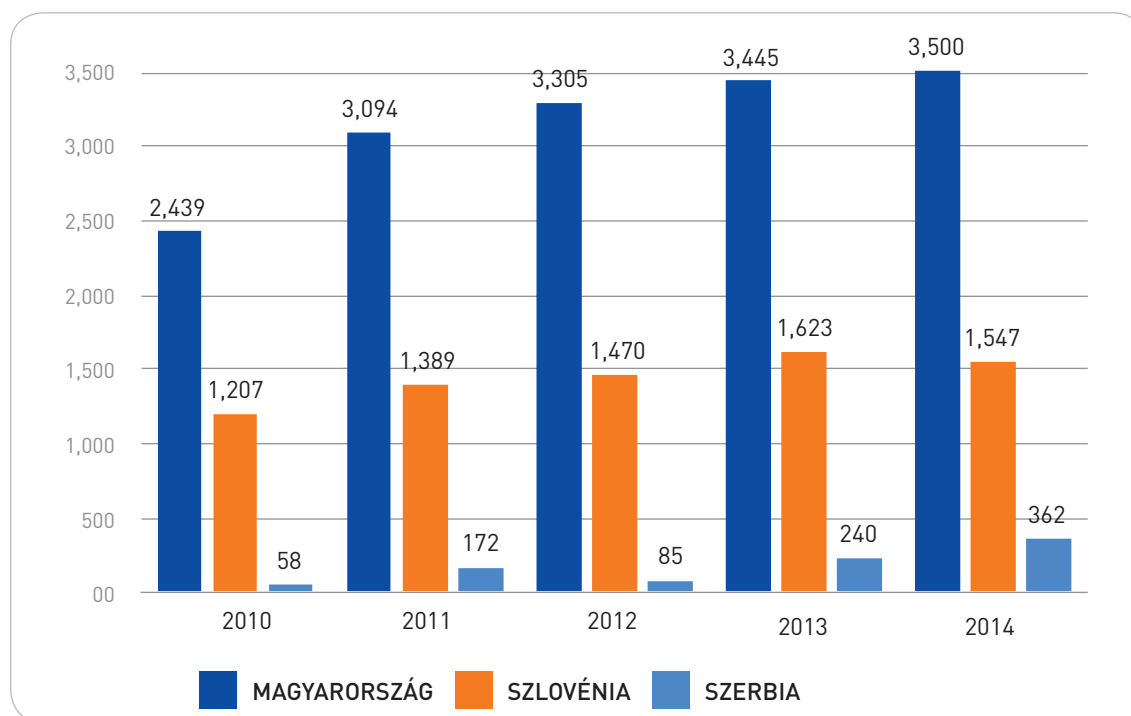
¹⁰⁶ A történetek forrása: http://europa.eu/youreurope/citizens/health/planned-healthcare/expenses-reimbursements/index_hu.htm.

¹⁰⁷ Your Europe: Air passenger rights, Elérhetőség: <http://europa.eu/youreurope/citizens/travel/passenger-rights/air/index_hu.htm [olvasva: 2017. február 28.]

- Hasonló jogaid vannak, ha vasúton, busszal vagy hajóval utazol. Ezeket a jogokat azonban csak az Európai Unión belül gyakorolhatod (ami a 28 EU tagállam mellett a légi utasok jogait tekintve vonatkozik Guadeloupe-ra, Francia Guyanára, Martinique-re, Réunionra, Mayotte-re, Szent Márton-szigetre, Azori-szigetekre, Madeirára, és a Kanári-szigetekre, csakúgy, mint Izlandra, Norvégiára és Svájcra).¹⁰⁸

Érdekes számok

- A szolgáltatások nemzetközi kereskedelmének egyensúlyát vizsgálva Magyarország, Szlovénia és Szerbia esetében 2010 és 2014 között, megállapítható, hogy a magyar és szlovén állapot lassan növekvő, míg a szerb inkább változó tendenciát mutat.

20. ábra: Szolgáltatások nemzetközi kereskedelme millió euróban (kereskedelmi mérleg)

Forrás: OECD Adatbázis

- Az 1980-as években Magyarország a svájci sztenderdeknek megfelelő, magas színvonalú fogászati protézisszolgáltatást kereső német és osztrák páciensek népszerű célpontja volt. Magyarország orvosi turizmusa változatosabbá és nemzetközibbé vált, mióta az ország csatlakozott az EU-hoz, ami a kezelések és a pácienseknek nyújtott szolgáltatások alacsony árának köszönhető. Ezen árak mellett az ún. gyógyturisták megengedhetik maguknak, hogy Magyarországra repüljenek, igénybe vegyék a kiválasztott kezelést, élvezzék a pl. Budapest által kínált látványokat, kultúrát és vásárlási lehetőségeket, és még így is csak 40-70%-át fizetik ki annak, amit az Egyesült Királyságban, az Egyesült Államokban vagy a skandináv államokban kellene fizetniük a szolgáltatásért. Magyarországon a nemzetközi páciensek körében leginkább a fogászati, plasztikai- és ortopéd sebészeti szolgáltatások, kardiológiai rehabilitáció, termékenységi kezelések, bőrgyógyászati és öregedésgátló kezelések, elhízás elleni kezelések, függőségeket kezelő programok és szemműtétek (mind az általános, mind a látásjavító implantáció)

¹⁰⁸ Az utasjogokról további információkat az alábbi oldalon találhatsz: http://europa.eu/youreurope/citizens/travel/passenger-rights/index_hu.htm

a legkeresettebb szolgáltatások. Ezen felül számos olyan gyógyturisztikai program létezik, melynek keretében adott klinika az egész utazást megszervezi, beleértve a repülést, szállást, transfereket és a kezelést.^{109, 110}

Kihívások

A szolgáltatások szabadsága még mindig sok kihívással néz szembe. Bár az orvosi kezelések már átívelhetnek a határokon, és az egészségügyi szakpolitikák és egészségügyi rendszerek elkezdtek egyre jobban összekapcsolódni az EU-n belül, mégis számos további megoldandó kérdés maradt.

Kihívások a határon átnyúló egészségügyi ellátásra vonatkozó **EU-irányelv** kapcsán [2011/24/EU irányelv a határon átnyúló egészségügyi ellátásra vonatkozó betegjogok érvényesítéséről]¹¹¹:

- 1) “Egyértelmű szabályokra és megbízható információkra van szükség azzal kapcsolatban, hogy az uniós polgárok milyen feltételekkel vehetnek igénybe egészségügyi ellátást más EU-országokban, és milyen mértékű költségtérítésben részesülhetnek a külföldi egészségügyi ellátást követően.”

A határon átnyúló egészségügyi ellátásra vonatkozó EU-irányelv 2013 óta van érvényben. Az irányelv tisztázza és kiterjeszti a más EU-tagországban egészségügyi szolgáltatást igénybe vevő páciensek jogait. Az irányelvnek köszönhetően a páciensek számára nemcsak megengedett más EU-tagállamban egészségügyi szolgáltatást igénybe venni, hanem annak költségei visszatérítésre is kerülnek a szolgáltatások otthoni költségeinek értékében. A direktíva további eredménye, hogy minden országban legalább egy nemzeti kapcsolattartó pont került felállításra annak érdekében, hogy megbízható információkat szolgáltatasson a pácienseknek a más országban igénybe vehető egészségügyi szolgáltatások költségeiről.¹¹²

- 2) “Meg kell felelni a betegek elvárásainak, akik még az otthoninál is magasabb színvonalú egészségügyi ellátásra tartanak igényt, amikor külföldön kívánnak gyógykezelésben részesülni.”
- 3) “Gondoskodni kell arról is, hogy a betegek érdekeinek védelmében az uniós tagállamok szorosabban együttműködjenek egymással.”
- 4) “El kell oszlatni az évek óta tartó jogbizonytalanságot: Biztosítani kell az egészségügyi rendszerek fenntarthatóságát, egyúttal pedig védelmezni kell az uniós betegek jogát, hogy más EU-országokban kezeltethessék magukat. Az új szabályok megfelelő egyensúlyt alakítanak ki a két törekvés között.”

A Határokon Átnyúló Egészségügyi Szakértői Csoportban mind a 28 tagállam képviselői helyet foglalnak, ennek köszönhetően kiváló platformot biztosít arra, hogy tapasztalatot és véleményt cseréljenek 2011/24/EU Irányelv megvalósításával kapcsolatban.

¹⁰⁹ Gyógyturizmus Magyarországon: <http://spa.gotohungary.com/about-medical-tourism1>

¹¹⁰ Példaként említhető Hévíz, ahol a Hévízi Tradicionális Kúra mint egy komplex csomag vehető igénybe. További információk a <http://www.heviz.hu/hevizi-traditionalis-kura> oldalon.

¹¹¹ Európai Bizottság: Public Health, Elérhetőség: http://ec.europa.eu/health/cross_border_care/policy_hu [olvasva: 2017. március 2.]

¹¹² Gyógyturizmus Magyarországon: <http://spa.gotohungary.com/about-medical-tourism1>

FORRÁSJEGYZÉK

- A Bíróság 1969. Július 1-jei ítélete a 24/68. sz. ügyben. Elérhetőség: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61969CJ0002> [letöltés ideje: 2017. február 17.]
- A Bíróság 1974. Július 11-i ítélete a 8/74. sz. ún. Dassonville ügyben. Elérhetőség: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:61974CJ0008&from=EN> [letöltés ideje: 2017. február 17.]
- A Bíróság 1981. november 11-i ítélete, Elérhetőség: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61980CJ0203>, [letöltés ideje: 2017. március 9.]
- A Copenhagen Economics és Magnus Blomström professzor közös munkája. (2006). Tanulmány a közvetlen működőtőke beruházásról és a regionális fejlődésről, Elérhetőség: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/fdi2006.pdf [letöltés ideje: 2017. március 20.]
- Az Európai Unió működéséről szóló szerződés 20. cikke (1). Elérhetőség: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=hu> [letöltés ideje: 2017. március 4.]
- Az Európai Unió Szerb Köztársaságra delegált küldöttsége (2013). EU Citizenship First 20 Year, [on-line], elérhetőség: <https://europa.rs/images/publikacije/12-EU-Citizenship-Brochure.pdf> [letöltés ideje: 2017. március 4.]
- Centre for Strategy and Evaluation (2013). Enhancing the Competitiveness of Tourism in the EU, Elérhetőség: http://www.hotrec.eu/Documents/Document/20131009100029-Tourism_best_practices_-_full_report.pdf [letöltés ideje: 2017. március 20.]
- EU Observer: Bulgaria, Romania tie migrant quotas to Schengen, Elérhetőség: <https://euobserver.com/beyond-brussels/130202> [olvasva: 2017. április 20.]
- EU Observer: Europe's rare youthful villages, Elérhetőség: <https://euobserver.com/regions/134811> [olvasva: 2017. április 13.]
- Európai Bizottság (2010). EU Citizenship Report 2010: Dismantling the obstacles to EU citizens' rights, Elérhetőség: http://ec.europa.eu/justice/citizen/files/com_2010_603_en.pdf
- Európai Bizottság (2013). Freedom to move and live in Europe: A Guide to your rights as an EU citizen, az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxemburg
- Európai Bizottság Erasmus+ oldala: A 30. évforduló és Ön, Elérhetőség: http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/anniversary/30th-anniversary-and-you_hu [olvasva: 2017. április 13.]
- Európai Bizottság Jogérvényesülés és Fogyasztópolitikai Főigazgatóság (2016). Eurobarometer Jelentés, Elérhetőség: http://ec.europa.eu/justice/citizen/document/files/2016-flash-eurobarometer-430-citizenship_en.pdf [letöltés ideje: 2017. március 10.]
- Európai Bizottság SOLVIT oldala: <http://ec.europa.eu/solvit/> [olvasva: 2017. február 13.]

- Európai Bizottság Vállalkozáspolitikai és Ipari Főigazgatósága (2010). Free movement of goods. Guide to the application of Treaty provisions governing the free movement of goods, az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxemburg
- Európai Bizottság: Capital Movements, Elérhetőség: http://ec.europa.eu/finance/capital/overview_en.htm#when , [olvasva: 2017. március 9.]
- Európai Bizottság: Cultural Tourism, Elérhetőség: https://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism/offer/cultural_en [olvasva: 2017. március 20.]
- Európai Bizottság: Entrepreneurship education, Elérhetőség: https://ec.europa.eu/growth/smes/promoting-entrepreneurship/support/education_en [olvasva: 2017. március 2.]
- Európai Bizottság: Improving conditions for competitiveness, Elérhetőség: https://ec.europa.eu/growth/smes/cosme/improving-conditions_hu [olvasva: 2017. március 2.]
- Európai Bizottság: Promoting entrepreneurship, Elérhetőség: https://ec.europa.eu/growth/smes/promoting-entrepreneurship_en [olvasva: 2017. március 2.]
- Európai Bizottság: Public Health, Elérhetőség: http://ec.europa.eu/health/cross_border_care/policy_hu [olvasva: 2017. március 2.]
- Európai Bizottság: Single euro payments area (SEPA), Elérhetőség: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/consumer-finance-and-payments/payment-services/single-euro-payments-area-sepa_en [olvasva: 2017. február 17.]
- Európai Bizottság: SMEs' access to markets, Elérhetőség: https://ec.europa.eu/growth/smes/access-to-markets_en, [olvasva: 2017. március 2.]
- Európai Bizottság: Sustainable Tourism, Elérhetőség: https://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism/offer/sustainable_en [olvasva: 2017. március 20.]
- Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (2015). Európai útlevél az aktív polgári szerepvállaláshoz, [on-line], Elérhetőség: <http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/qe-04-15-149-hu-n.pdf> [letöltés ideje: 2017. március 6.]
- Európai Parlament (2015). Labour Market Shortages in the European Union - Study for the EMPL Committee
- Európai Parlament (2015). Towards a revision of the European Citizens' Initiative?, [on-line], Elérhetőség: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/519240/IPOL_STU%282015%29519240_EN.pdf [letöltés ideje: 2017. március 10.]
- Európai Parlament és Tanács (2004). 2004/38/EK Irányelve, Az Európai Unió Hivatalos Lapja Elérhetőség: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:158:0077:0123:en:PDF> [letöltés ideje: 2017. február 4.]
- Európai Parlament és Tanács (2004). 883/2004/EK rendelet – a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról, Az Európai Unió Hivatalos Lapja, Elérhetőség: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004R0883R\(01\)&from=HU](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004R0883R(01)&from=HU) [letöltés ideje: 2017. február 4.]
- Európai Parlament és Tanács (2004). Freedom of movement in the EU: Directive 2004/38/EC, Elérhetőség: <https://eumovement.wordpress.com/directive-200438ec/> [olvasva: 2017. február 4.]

- Európai Parlament: Free movement of capital, Elérhetőség: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/en/displayFtu.html?ftuld=FTU_3.1.6.html [olvasva: 2017. március 9.]
- Európai Parlament: Free movement of goods, Elérhetőség: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/en/displayFtu.html?ftuld=FTU_3.1.2.html [olvasva: 2017. február 18.]
- Európai Parlament: Freedom of establishment and freedom to provide services, Elérhetőség: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/hu/displayFtu.html?ftuld=FTU_3.1.4.html [olvasva: 2017. február 10.]
- Európai Parlament: Serbia's role in dealing with the migration crisis, Elérhetőség: [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2016\)589819](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2016)589819) [olvasva: 2017. április 20.]
- Europedia: Free movement of capital in the EU, Elérhetőség: http://www.europedia.moussis.eu/books/Book_2/3/6/07/?all=1 [olvasva: 2017. március 9.]
- Europedia: Free movement of goods in the EU, Elérhetőség: http://www.europedia.moussis.eu/books/Book_2/3/6/02/?all=1 [olvasva: 2017. február 10.]
- Europedia: Freedom to provide services in the EU, Elérhetőség: http://www.europedia.moussis.eu/books/Book_2/3/6/06/?all=1 [olvasva: 2017. február 10.]
- Europedia: Harmonisation of legislations in the EU, Elérhetőség: http://europedia.moussis.eu/books/Book_2/3/6/02/1/index.tkl?lang=en&all=1&pos=63&s=1&e=10 [olvasva: 2017. február 10.]
- Eurostat: EU citizenship - statistics on cross-border activities, Elérhetőség: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Archive:EU_citizenship_-_statistics_on_cross-border_activities [olvasva: 2017. február 13.]
- Eurostat: Intra-EU trade in goods – recent trends, Elérhetőség: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Intra-EU_trade_in_goods_-_recent_trends [olvasva: 2017. február 18.]
- Eurostat: Intra-EU trade of the most traded goods, Elérhetőség: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Intra-EU_trade_of_the_most_traded_goods [olvasva: 2017. február 17.]
- Eurostat: Inward FDI stocks by economic activity, Elérhetőség: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=egi_fii_pn&lang=en [olvasva: 2017. március 9.]
- Eurostat: Students going abroad by level of education and destination, Elérhetőség: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Tourism_statistics [olvasva: 2017. április 13.]
- Eurostat: Unemployment statistics, Elérhetőség: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Unemployment_statistics [olvasva: 2017. április 13.]
- Eurostat: Youth Unemployment, Elérhetőség: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Youth_unemployment [olvasva: 2017. április 13.]
- Horváth Zoltán (2011). Kézikönyv az Európai Unióról, HVG Orac Lap és Könyvkiadó, Budapest
- Oxford Economics: European Investment Report, 2015

- Pascal Fontaine (2014). Európa 12 leckében, az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxemburg
- Robert Schumann Alapítvány (2014). The Free Movement of People in the European Union: principle, stakes and challenges, Elérhetőség: <http://www.robert-schuman.eu/en/doc/questions-d-europe/qe-312-en.pdf> [letöltés ideje: 2017. február 4.]
- Schengen Információ (2016). Romania and Bulgaria Qualify to Join the Schengen Area, Elérhetőség: <http://www.schengenvisainfo.com/romania-bulgaria-qualify-join-schengen-area/> [olvasva: 2017. április 25.]
- Stabilizációs és Társulási Megállapodás az EU és Szerbia között https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/serbia/key_document/saa_en.pdf [olvasva: 2017. április 25.]
- Uniós Belső Politikák Főigazgatósága (2016). Openness, Transparency and the Right of Access to Documents in the EU, [on-line], Elérhetőség: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/556973/IPOL_IDA\(2016\)556973_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/556973/IPOL_IDA(2016)556973_EN.pdf) [letöltés ideje: 2017. március 4.]
- Your Europe: Air passenger rights, Elérhetőség: http://europa.eu/youreurope/citizens/travel/passenger-rights/air/index_hu.htm [olvasva: 2017. február 28.]
- Your Europe: Expenses and reimbursements: planned medical treatment abroad, Elérhetőség: http://europa.eu/youreurope/citizens/health/planned-healthcare/expenses-reimbursements/index_hu.htm [olvasva: 2017. február 28.]
- Your Europe: Providing services abroad, Elérhetőség: http://europa.eu/youreurope/citizens/travel/money-charges/mobile-roaming-costs/index_hu.htm [olvasva: 2017. február 17.]

HASZNOS LINKEK

A petíciós jogról:

<https://petiport.secure.europarl.europa.eu/petitions/hu/home>

Az Európai Ombudsmanról:

<https://www.ombudsman.europa.eu/hu/home.faces>

Az uniós polgári kezdeményezésről:

<http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/initiatives/successful/details/2012/000005/hu>

Gyógyturizmus Magyarországon:

<http://spa.gotohungary.com/about-medical-tourism1>

Az utasjogokról:

http://europa.eu/youreurope/citizens/travel/passenger-rights/index_hu.htm

Hévízről:

<http://www.heviz.hu/hevizi-traditionalis-kura>

Az egészségügyi ellátásokról:

http://europa.eu/youreurope/citizens/health/planned-healthcare/right-to-treatment/index_hu.htm

Az Európai Társadalombiztosítási Kártyáról:

http://europa.eu/youreurope/citizens/health/unplanned-healthcare/temporary-stays/index_hu.htm

Az uniós jogaidről:

http://ec.europa.eu/eu-rights/enquiry-complaint-form/home?languageCode=hu&origin=yeb_vat

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságról:

<http://www.eesc.europa.eu/hu>

Az Erasmus+ nemzeti munkacsoportokról:

https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/opportunities-for-organisations/support-for-policy-reform/structured-dialogue_hu

Az Európa a Polgárokért Programról:

http://ec.europa.eu/citizenship/europe-for-citizens-programme/index_en.htm

Az Erasmus+ Programról:

http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/node_hu

A Jogok, Egyenlőség és Polgárság Programról:

http://ec.europa.eu/justice/grants1/programmes-2014-2020/rec/index_en.htm

